

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра міжнародних економічних відносин та іноземних мов

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВтаІМ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему
«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ»

Виконав здобувач вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-22
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

_____ Цуркан К.А.
« ____ » _____ 2026 р.

Керівник роботи:

к.е.н., доцент

_____ Дар'я НАСИПАЙКО
« ____ » _____ 2026 р.

Рецензент: _____

Центральноукраїнський національний технічний університет
 Факультет економічний
 Кафедра Міжнародних економічних відносин та іноземних мов
 Рівень вищої освіти Бакалавр
 Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
 Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
 Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 _____ Іван МИЦЕНКО
 «_____» _____ 2026 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
 ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
 ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Цуркан Катерини Андріївни
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Проблеми та перспективи інвестиційної діяльності України

1. Керівник роботи

Насипайко Дар'я Сергіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи

Метою роботи є комплексне вивчення участі України в міжнародних інвестиційних процесах та визначення ключових аспектів її впливу на світову економіку.

Завдання: розкрити зміст і передумови становлення міжнародної інвестиційної діяльності України; визначити підходи до оцінювання інвестиційної привабливості держав у сучасних умовах глобалізації; проаналізувати механізми регулювання міжнародної інвестиційної діяльності; дослідити основні тенденції розвитку міжнародного інвестування у світовій економіці; оцінити рівень інтеграції України до міжнародних інвестиційних процесів; здійснити комплексну оцінку інвестиційного клімату України; окреслити перспективи розвитку інвестиційної діяльності України на міжнародному ринку; визначити напрями активізації міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доцент Насипайко Д.С.		
Розділ 2	доцент Насипайко Д.С.		
Розділ 3	доцент Насипайко Д.С.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника	02.02.2026-13.02.2026	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	16.02.2026-06.03.2026	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	09.03.2026-10.04.2026	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	13.04.2025-08.05.2026	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	11.05.2026-17.05.2026	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	18.05.2026-31.05.2026	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	01.06.2026-07.06.2026	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	08.06.2026-11.06.2026	
9	Перевірка на плагіат	12.06.2026-16.06.2026	
10	Отримання відгуку наукового керівника	17.06.2026-21.06.2026	
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	22.06.2026-25.06.2026	
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання

« ____ » _____ 2026 року

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« ____ » _____ 2026 року

Підпис здобувача

АНОТАЦІЯ

Цуркан К. Проблеми та перспективи інвестиційної діяльності України. – Кваліфікаційна робота за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2026.

У першому розділі розкрито зміст і передумови становлення міжнародного інвестування в Україні, а також здійснено огляд підходів до оцінювання інвестиційної привабливості країн світу в умовах глобалізаційних процесів.

У другому розділі здійснено аналіз основних тенденцій міжнародного інвестування у світовій економіці та досліджено питання участі України в міжнародних інвестиційних процесах.

У третьому розділі окреслено напрями розвитку міжнародних інвестиційних процесів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, міжнародне інвестування, інвестиційна привабливість, інвестиційний процес, глобалізація, світова економіка.

ABSTRACT

Tsurkan K. Problems and Prospects of Ukraine's Investment Activity. – Qualification thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 292 "International Economic Relations" within the educational-professional program "International Economic Relations". – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2026.

The first chapter reveals the content and prerequisites for the formation of international investment in Ukraine, as well as a review of approaches to assessing the investment attractiveness of countries in the world in the context of globalization processes.

The second chapter analyzes the main trends of international investment in the world economy and examines the issue of Ukraine's participation in international investment processes.

The third chapter outlines the directions of development of international investment processes.

Keywords: investment, investment activity, international investment, investment attractiveness, investment process, globalization, world economy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	8
1.1. Зміст і передумови становлення міжнародного інвестування в Україні	8
1.2. Підходи до оцінювання інвестиційної привабливості країн світу в умовах глобалізаційних процесів	22
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	35
2.1. Аналіз основних тенденцій міжнародного інвестування у світовій економіці	35
2.2. Оцінювання участі України в міжнародних інвестиційних процесах	45
Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	55
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Тема залучення України до міжнародних інвестиційних процесів і надалі зберігає свою актуальність в умовах швидких змін економічного та політичного середовища у світі. Подальше включення держави до глобальної економічної системи, а також стимулювання припливу іноземного капіталу виступають ключовими завданнями, що визначають розвиток країни та зміцнення її економічної стабільності. Україна володіє вагомим потенціалом для залучення зовнішніх інвестицій у різні сфери господарства. Зокрема, вона має потужний аграрний сектор, достатньо розвинену інфраструктуру, значні виробничі можливості та висококваліфіковані трудові ресурси. Водночас процес залучення іноземних інвестицій ускладнюється наявністю певних проблем і бар'єрів.

Серед основних чинників, що стримують розвиток сприятливого інвестиційного середовища в Україні, варто виокремити корупцію та нестабільність правової системи. Незважаючи на зусилля держави щодо реалізації реформ і покращення умов ведення бізнесу, рівень прозорості та надійність правового захисту залишаються питаннями, які викликають занепокоєння у потенційних інвесторів. Крім того, негативний вплив здійснюють такі фактори, як політична нестійкість, надмірна бюрократизація та недосконалість судової системи.

Метою даного дослідження є комплексне вивчення участі України в міжнародних інвестиційних процесах та визначення ключових аспектів її впливу на світову економіку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- 1) розкрити зміст і передумови становлення міжнародної інвестиційної діяльності України;
- 2) визначити підходи до оцінювання інвестиційної привабливості держав у сучасних умовах глобалізації;

- 3) проаналізувати механізми регулювання міжнародної інвестиційної діяльності;
- 4) дослідити основні тенденції розвитку міжнародного інвестування у світовій економіці;
- 5) оцінити рівень інтеграції України до міжнародних інвестиційних процесів;
- 6) здійснити комплексну оцінку інвестиційного клімату України;
- 7) окреслити перспективи розвитку інвестиційної діяльності України на міжнародному ринку;
- 8) визначити напрями активізації міжнародної інвестиційної діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження виступає інвестиційна діяльність на території України, що охоплює як внутрішні, так і зовнішні інвестиційні потоки.

Предмет дослідження становлять специфічні характеристики та особливості інтеграції України в міжнародні інвестиційні процеси, які формують її позиції у глобальному економічному просторі.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у проведенні комплексного аналізу впливу процесів глобалізації на інвестиційну привабливість України, що дало змогу ідентифікувати ключові фактори, які стимулюють або стримують приплив іноземного капіталу. А також у можливості застосування отриманих результатів для розроблення ефективної політики залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 70 сторінках, її положення проілюстровані 4 таблицями та 4 рисунками. Список використаних джерел налічує 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1. Зміст і передумови становлення міжнародного інвестування в Україні

Інвестиції відіграють важливе значення у діяльності суб'єкта господарювання, адже вони сприяють розвитку та відновленню виробництва, активізації основної діяльності, структурним змінам і зростанню прибутковості. Завдяки цьому зміцнюється фінансовий стан підприємства та забезпечується його стабільне функціонування у майбутньому [2].

Міжнародна інвестиційна діяльність є одним з головних факторів розвитку сучасних національних економік, передусім в умовах поглиблення процесів глобалізації. Її сутність зводиться до залучення матеріальних, нематеріальних, фінансових ресурсів із зовнішніх, зокрема зарубіжних, джерел для гарантування економічного зростання, оновлення виробничих потужностей і підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках.

Для України іноземні інвестиції мають стратегічне значення, тому що вони гарантують приріст капіталу, потрібного для відродження економіки, сприяють технологічному розвитку, створенню нових робочих місць і підвищенню ефективності функціонування національних підприємств.

Велика кількість поглядів на визначення поняття «інвестиції» як у національній, так і в міжнародній економічній літературі зумовлена багатогранністю цієї категорії, яка включає різні елементи залежно від обставин застосування. В сучасній економічній науці інвестиції трактуються як процес вкладення капіталу з метою його подальшого зростання або досягнення інших економічних чи соціальних результатів.

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» (ст. 1), інвестиції містять в собі різні форми майнових та інтелектуальних цінностей, які спрямовуються в об'єкти підприємницької чи іншої діяльності. Основною метою таких вкладень є одержання прибутку або отримання соціального ефекту. Це трактування зосереджує увагу не лише на економічній, а й на соціальній складовій інвестицій, підкреслюючи їх значення для позитивних суспільних змін [3].

У монографії «Інвестиції» американський економіст Вільям Форсайт Шарп разом з іншими вченими розглядає інвестиції як процес, що передбачає відмову від використання коштів у теперішній момент задля отримання більшого доходу в майбутньому. Даний підхід зосереджує увагу на часовому вимірі інвестицій, підкреслюючи їх довгостроковий характер і орієнтацію на майбутні вигоди, що є типовим для класичних інвестиційних стратегій.

Американські дослідники Л. Гітман і М. Джонк в монографії «Основи інвестування» трактують інвестиції як спосіб розміщення капіталу з метою його збереження або примноження. Це трактування є більш узагальненим і концентрується на ключовій функції інвестування – забезпеченні зростання або збереження вартості капіталу як «основного інструменту управління фінансовими ресурсами» [4].

Водночас Шевчук і Рогожин виділяють два основні підходи до розуміння інвестицій – економічний і фінансовий. З економічного погляду інвестиції включають затрати на формування, збільшення, відтворення і технічне переоснащення основного капіталу. Окрім цього, до інвестицій належать зміни в обіговому капіталі, які великою мірою залежать від обсягів вкладень у основні засоби. Такий підхід підкреслює роль інвестицій у розвитку підприємства, адже саме вони забезпечують модернізацію виробництва, підвищення ефективності діяльності та укріплення конкурентних позицій.

З фінансової позиції інвестиції розглядаються як активи чи кошти, що вкладаються в господарську діяльність з метою отримання прибутку. Даний

підхід відповідає класичним уявленням фінансової теорії, де інвестиції є засобом отримання доходу через використання різноманітних фінансових інструментів або участь у підприємницьких проектах [5].

Отже, поняття «інвестиції» має комплексний характер і охоплює широкий спектр економічних процесів, які містять виробничі та фінансові аспекти. Залежно від ситуації інвестиції можуть бути інструментом досягнення фінансових результатів або складовою розвитку економіки, спрямованою на модернізацію виробництва, розвиток інфраструктури і покращення рівня добробуту суспільства.

Наведені підходи розширюють класичне визначення інвестицій та показують їх багатовимірну суть.

Інвестиції здійснюються не тільки у матеріальні активи, на кшталт основних засобів або фінансових інструментів, але і в форми, які не мають фізичного вираження, зокрема в дохідні цінні папери, корпоративні права або значні обсяги матеріальних ресурсів, особливо в умовах інфляційних очікувань. В таких випадках інвестиції можуть направлятися на збереження вартості капіталу і на отримання спекулятивного прибутку, не пов'язаного саме з розширенням виробництва [6].

До того ж, інвестиції включають і нематеріальні активи, зокрема технології, ноу-хау, патенти та операції по реструктуризації боргових зобов'язань, що говорить про еволюцію цього поняття. У сучасних умовах значущим є розширене визначення інвестицій, що охоплює не лише матеріальні та фінансові ресурси, а й інтелектуальні активи, які грають ключову роль у розвитку інновацій і новітніх технологій.

На макроекономічному рівні інвестиції є важливою складовою валового внутрішнього продукту (ВВП), оскільки вони сприяють нарощуванню капіталу в економіці та стимулюють економічне зростання. Інвестиційні потоки можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми, що підкреслює їх значення в умовах глобалізованої економіки, де мобільність капіталу відіграє вирішальну роль.

У мікроекономічному вимірі інвестиції трактуються як процес формування нового капіталу, в тому числі засоби виробництва і розвиток людського потенціалу, що є фундаментом підвищення продуктивності праці та ефективності діяльності підприємств.

Т. Дорошенко підкреслює, що прибутковість є ключовою метою інвестицій, відмежовуючи їх від інших фінансових вкладень, що можуть виконувати допоміжні функції, наприклад забезпечення ліквідності або фінансової стабільності [7].

Недосекін і Воронов, у свою чергу, акцентують увагу на часовому аспекті інвестування, підкреслюючи, що суб'єкти економіки тимчасово відмовляються від поточного споживання ресурсів задля їх збільшення в майбутньому. Такий приріст може проявлятися як у формі збільшення капіталу, так і у вигляді соціальних ефектів, що сприяють розвитку суспільства в цілому [8].

Автори також звертають увагу на недосконалість поділу грошових, майнових і інтелектуальних ресурсів як окремих категорій, так як поняття майна охоплює всі ці типи ресурсів, в тому числі матеріали, нерухомість, продукцію, фінансові ресурси і об'єкти інтелектуальної власності. В зв'язку з цим доцільніше використовувати узагальнене поняття «майнові цінності» для характеристики інвестицій.

Крім того, вони підкреслюють, «що інвестиції не обмежуються тільки фінансовими ресурсами, а можуть містити вкладення в об'єкти підприємницької діяльності, на кшталт закупівлі обладнання, цінних паперів або проведення реконструкції підприємств із метою одержання прибутку.

До того ж дослідники зазначають, що основною метою інвестора є саме прибуток, а не просто дохід, і підкреслюють важливість інвестицій, спрямованих на досягнення соціального ефекту. Такі вкладення можуть сприяти розвитку економіки за допомогою підтримки соціальної сфери та робочої сили, що є важливим для забезпечення стабільного розвитку країни.

За визначенням Татаренко Н.О. та Поручника А.М., інвестиції – це «вкладення майнових і інтелектуальних ресурсів в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту, що підкреслює їх значення як інструменту економічного і соціального розвитку» [9].

Аналіз визначення поняття «інвестиції» в зарубіжній економічній літературі вказує на наявність спільної риси – орієнтації на отримання доходу як головної цілі інвестора. Різні економічні школи та підходи одностайно визнають цю характеристику ключовою.

Загалом інвестиції визначаються як вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому, і цей підхід є домінуючим і в європейській, і в американській економічній теорії.

До того ж існує й альтернативний підхід до визначення інвестицій, який пов'язаний зі зростанням ролі фондового ринку як ефективного інструменту нарощування капіталу.

Відповідно до цього підходу інвестиції розглядаються як вкладення капіталу в цінні папери. Розвиток ринкової економіки зумовлює необхідність переосмислення змісту категорії «інвестиції» з урахуванням сучасних умов господарювання. Ринкове трактування інвестицій вирізняється низкою характерних особливостей, серед яких ключове місце посідає орієнтація на отримання доходу як основний стимул інвестиційної діяльності, розгляд інвестицій через призму взаємодії ресурсів і вкладень, а також аналіз динаміки інвестиційної діяльності, що поєднує наявні ресурси, їх використання та отриманий результат.

Термін «інвестиції» тісно пов'язаний із поняттям «інвестиційна діяльність», яке може трактуватися як у широкому, так і у вузькому значенні. У широкому розумінні інвестиційна діяльність – це активна діяльність, направлена на вкладення коштів в різні об'єкти з метою отримання прибутку. Таке визначення закріплене нормативно, а саме в Законі України «Про інвестиційну діяльність», в якому під інвестиційною діяльністю розуміють

процес вкладення інвестицій і здійснення практичних заходів задля отримання прибутку або досягнення інших корисних результатів [10].

У вузькому сенсі інвестиційна діяльність зосереджується безпосередньо на процесі трансформації інвестиційних активів в конкретні вкладення. У нормативно-правовій та фінансовій практиці ключовими категоріями виступають саме «інвестиції» та «інвестиційна діяльність». В той же час слід зазначити, що як у вітчизняній, так і в міжнародній науковій літературі відсутня єдність у трактуванні сутності інвестиційної діяльності, що свідчить про складність і багатогранність цього поняття.

Щукін Б.М. характеризує «інвестиційну діяльність як складний процес організації вкладення капіталу в умовах реально функціонуючого економічного середовища держави» [11]. При цьому він наголошує, що під час інвестування створюється конкретна модель поведінки інвестора, яка націлена на нарощення його капіталу.

Білолипецький В.Г. трактує інвестиційну діяльність як сукупність взаємопов'язаних дій, що включають організацію, проектування, контроль і управління, які здійснюються в межах реалізації інвестиційних проєктів [12].

Іванов Г.І. у своєму підході підкреслює, що інвестиційна діяльність включає не тільки стадію безпосереднього вкладення ресурсів в різні активи, а й складний процес їх подальшої зміни і покриття. Значну увагу він приділяє управлінським аспектам, які забезпечують ефективність функціонування інвестиційної системи. Даний підхід включає комплексне бачення інвестування, що включає моніторинг і аналіз результатів, прийняття управлінських рішень стосовно покращення інвестиційних потоків та регулювання інвестиційних відносин на національному і на міжнародному рівнях. Таким чином, інвестиційна діяльність постає як складний багаторівневий процес, який вимагає стратегічного управління для одержання постійних прибутків [13].

Погасій С.О. характеризує інвестиційну діяльність за допомогою її основних стадій: пошуку і мобілізації ресурсів, потрібних для інвестування,

вибору найбільш ефективних об'єктів вкладення, організації і реалізації інвестиційних програм. Він підкреслює вагомість виваженого підходу до формування інвестиційних портфелів, який враховує не тільки потенційний прибуток, але й рівень ризику, пов'язаного з різними інвестиційними альтернативами. Такий підхід передбачає здатність оперативно реагувати на зміни в економіці, підлаштовувати інвестиційну стратегію до нових умов, що дасть можливість мінімізувати можливі втрати і поліпшити ефективність використання ресурсів [14].

Череп А.В. і Рурка І.Г. зосереджуються не тільки на внутрішніх характеристиках інвестиційної діяльності, а й на її вагомості в міжнародному вимірі. Вони розглядають її як важливу складову міжнародного руху капіталу, що здійснює вплив на його перерозподіл між державами і галузями міжнародної економіки. Так, інвестиції набувають стратегічного значення на національному і на глобальному рівнях [15].

Дослідники відмічають взаємозалежність інвестиційних процесів в різних країнах: зміни умов інвестування в одній країні спричиняють переміщення капіталу до інших регіонів чи галузей, формуючи світові економічні тенденції. В цьому контексті інвестиційна діяльність виступає ключовим фактором розвитку міжнародної економіки, особливо в умовах глобалізації.

Є.А. Стефанович, аналізуючи інвестиційну діяльність, підкреслює її комплексний характер, зазначаючи, що вона не обмежується лише вкладенням фінансових ресурсів із метою отримання прибутку, а також охоплює соціальні аспекти, такі як розвиток інфраструктури та підвищення якості життя населення. Це означає, що інвестиції виступають інструментом досягнення не лише економічних, а й соціальних результатів. Зокрема, вони сприяють розвитку таких сфер, як транспорт, енергетика, медицина та освіта, що позитивно впливає на загальний рівень добробуту суспільства. Стефанович наголошує, що ефективне управління інвестиційними процесами

забезпечує досягнення комплексних результатів — як економічної вигоди, так і соціальної стабільності [4].

Професор Дука А.П. поглиблює визначення інвестиційної діяльності, наголошуючи, що вона є не лише процесом залучення фінансових ресурсів, а й стратегічним підходом до вибору об'єктів інвестування. Вона вважає, що інвестиційна діяльність включає «як пошук ресурсів, так і відбір найбільш ефективних і перспективних напрямів вкладення. Вона підкреслює, що успішне інвестування неможливе без детального планування і формування збалансованого інвестиційного портфеля, націленого на максимізацію прибутку з урахуванням потенційних ризиків. Отже, кожне інвестиційне рішення має бути елементом загальної стратегії, націленої на досягнення довгострокових цілей та ефективне використання ресурсів» [16].

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційна діяльність включає комплекс практичних дій фізичних, юридичних осіб та держави, націлених на здійснення інвестицій [10].

Узагальнюючи наведені підходи, можна визначити головні риси інвестиційної діяльності: вона являє сукупність практичних дій суб'єктів інвестиційних відносин, які спричиняють певні правові наслідки, зокрема виникнення, зміну або припинення прав та обов'язків. Така діяльність орієнтована на досягнення конкретного результату — реалізацію інвестиційних проєктів, головною метою яких є одержання прибутку.

Багатоаспектність терміну «інвестиційна діяльність» обумовлює існування різних підходів до його трактування, що веде до деяких суперечностей і відсутності єдності в наукових дослідженнях. Аналіз наукової літератури свідчить про наявність кількох основних підходів до визначення цього поняття, серед яких можна виокремити розгляд інвестиційної діяльності як інструменту, як процесу, як підсистеми та як системи управління.

На думку видатного вченого-економіста Лук'яненка Д.Г., міжнародна інвестиційна діяльність характеризує дії суб'єктів — інвесторів та інших

учасників – щодо здійснення інвестицій за кордоном та залучення іноземного капіталу з метою одержання прибутку. Інвесторами можуть виступати фізичні особи, компанії, національні і міжнародні фінансові організації, також державні органи, а учасниками являються суб'єкти, що реалізують інвестиційні проєкти відповідно до доручень інвесторів [17, с. 25].

Міжнародна інвестиційна діяльність пов'язана з можливістю отримання вищої дохідності порівняно з внутрішніми ринками, що робить її важливим інструментом підвищення ефективності капіталовкладень. Це зумовлюється зростанням вартості активів на зовнішніх ринках, коливаннями валютних курсів, а також ефектом транснаціоналізації діяльності компаній. Учасниками такої діяльності виступають фізичні особи, ТНК, національні та міжнародні фінансові установи, а також уряди держав.

Міжнародна інвестиційна діяльність займає провідне місце у функціонуванні міжнародного бізнесу, адже вона веде до розвитку світової економіки, забезпечує мобільність капіталу й технологій та сприяє економічному піднесенню в світовому масштабі. Вагомість такої діяльності підкріплюється низкою важливих чинників:

1. Переважання виробничої і науково-технічної кооперації у міжнародному поділі праці. Висока ефективність такої кооперації переважно пов'язана з мобільністю капіталу, що дає змогу покращити виробничі процеси, гарантувати доступ до нових технологій, знань і досвіду, а також підвищувати конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках.

2. Глобальний та динамічний розвиток процесів транснаціоналізації. Дане явище помітне, зокрема, в активній діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК), які вкладають кошти в нові держави та ринки, формуючи там виробничі потужності й розгалужені мережі [18]. Інвестиційні процеси є базою для глобального розширення ТНК, оскільки саме вони відкривають доступ до нових ринків збуту, ресурсної бази та виробничих можливостей.

3. Формування і розвиток міжнародних інтеграційних організацій. Такі угруповання, як Євросоюз, АСЕАН, МЕРКОСУР призводять до

безперешкодного переміщення товарів і послуг, капіталу та робочої сили. У результаті створюються сприятливі умови для залучення інвестицій, адже компанії отримують можливість вкладати капітал в економіки інших країн без суттєвих бар'єрів. А це зменшує трансакційні витрати та підвищує загальну ефективність господарської діяльності.

4. Формування глобального фінансового ринку. Міжнародний фінансовий ринок з його великими масштабами портфельних інвестицій перетворився на одну з головних основ міжнародного інвестування. Розвиток інформаційно-комунікаційної та фондової інфраструктури дає змогу знижувати ризики, підвищувати швидкість і результативність фінансових операцій, спрощувати доступ до інвестиційних можливостей для суб'єктів глобального ринку.

Особливого значення набуває поява та розвиток ТНК, які є головними учасниками міжнародних інвестиційних процесів. Власне транснаціональні корпорації динамічно ведуть інвестиційну діяльність поза кордонами власних країн, у тому числі у формі прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції – це вкладення капіталу у підприємства за кордоном з метою забезпечення довгострокового економічного інтересу інвестора за допомогою здобуття контролю над об'єктом інвестування. Це дає змогу інвесторам не лише отримувати прибуток, а й досягати економічних, інноваційних, соціальних, інших результатів, що формують основу світової інвестиційної діяльності.

Акцентує увагу на наукових поглядах щодо визначення терміну «прямі іноземні інвестиції», можна прийти до висновку, що ПІІ потрібно трактувати як стратегічні вкладення капіталу, головною метою яких є задоволення довготермінового економічного інтересу інвестора через контроль над вкладеними активами. Це дозволяє не тільки отримувати фінансові результати, а й посилювати інвестиційний потенціал завдяки доступу до нових ресурсів, технологій та ринків, що має істотний вплив на конкурентоспроможність і стабільність компаній у глобальному середовищі.

Із наведених підходів до визначення поняття «прямі іноземні інвестиції» можна зробити висновок, що їхньою ключовою ознакою вбачається набуття довгострокового економічного інтересу, за якого інвестор отримує контроль над об'єктом вкладення завдяки володінню істотною часткою капіталу підприємства.

В наукових джерелах закордонні, або іноземні, інвестиції трактуються як процес вкладення капіталу поза територією національних кордонів з метою одержання прибутку, доступу до нових ринків та оптимізації виробництва.

Велика кількість дослідників акцентує увагу на різноманітних сторонах цього поняття, а саме на його політичних, економічних і правових характеристиках.

Прямі іноземні інвестиції – різновид вкладення капіталу, що здійснюється резидентами однієї країни в економіку іншої країни з метою одержання прибутку або здійснення контролю за активами. Важливим завданням закордонних інвесторів є збільшення прибутку завдяки переміщенню міжнародного капіталу, в першу чергу, шляхом здійснення прямих іноземних інвестицій.

За твердженням Б.М. Щукіна, іноземні інвестиції є вагомим знаряддям економічного просування, який дає змогу інвесторам не тільки збільшувати свою присутність на зарубіжних ринках, а й отримувати додаткові переваги за рахунок зменшення витрат, диверсифікації ризиків та доступу до нових технологій [11]. Учений ще стверджує, що іноземні інвестиції нерідко перетворюються на каталізатор розвитку країни-реципієнта, активізуючи зростання економіки і процеси модернізації.

В.Г. Білолипецький трактує іноземні інвестиції як систему розподілу капіталу між країнами, яка передбачає вкладення матеріальних та грошових ресурсів в компанії за межами території країни з метою одержання довготермінового прибутку або забезпечення стратегічного впливу. Вчений акцентує увагу на тому, що прямі іноземні інвестиції відносяться до

найбільш сталих видів іноземного інвестування, адже вони ведуть до довготривалого співробітництва між країнами [13].

За словами С.О. Погасія, іноземні інвестиції потрібно трактувати як один із ключових чинників глобалізації економічних відносин. Автор підкреслює, що ці інвестиції надають країнам-реципієнтам доступ до сучасних технологій, грошових ресурсів, методів управління, що веде до зростання економіки і оновлення бази виробництва [14].

Професор Череп А.В. і Рурка Г. І. у власних працях наголошують, що іноземні інвестиції не треба зводити лише до фінансових вкладень, адже вони становлять важливу складову міжнародних економічних відносин, тому що допомагають переміщенню робочої сили, капіталу та технологій між державами. Вчені ще підкреслюють, що іноземні інвестиції можуть існувати в якості двигуна економічної інтеграції і розвитку співробітництва між державами [15].

Є.А. Стефанович вважає, що в сучасних умовах зарубіжні інвестиції є не лише механізмом отримання прибутку, а й важливим інструментом поліпшення умов життя населення та розвитку інфраструктури в державах, що приймають капітал. Автор підкреслює, що інвестиції в економіку іншої країни спроможні забезпечити не тільки прибутки інвестору, а й прискорювати розвиток стратегічно важливих галузей, зокрема транспорту, енергетики та інформаційних технологій [19].

Поняття міжнародної інвестиційної діяльності об'єднує низку процесів, пов'язаних як з інвестуванням за кордоном, так і із залученням зарубіжних інвестицій з метою одержання прибутку. Таку діяльність здійснюють фізичні, юридичні особи, державні та міжнародні фінансові організації. Вона справляє істотний вплив на розвиток економіки держав.

Зважаючи на вищенаведене, особливо важливо проаналізувати конкретні передумови, які обумовлюють результативність та обсяги міжнародної інвестиційної діяльності в Україні. Такі передумови включають економічні, соціально-інституційні, політичні чинники, які взаємодіють між

собою та створюють інвестиційний клімат країни. Усвідомлення цих умов має ключове значення для розроблення стратегій і заходів, направлених на покращення інвестиційної привабливості України і посилення її інтеграції у світову економіку [20].

По-перше, економічні чинники становлять фундамент для залучення міжнародних інвестицій. Макроекономічна стабільність країни, що охоплює контроль за рівнем інфляції та скорочення бюджетного дефіциту, має вирішальне значення для забезпечення прогнозованості економічного середовища та мінімізації інвестиційних ризиків. Стабільний стан економіки підвищує довіру інвесторів і формує сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності. Важливим також є ринковий потенціал країни, який визначається обсягом і динамікою внутрішнього ринку. Збільшення попиту та активізація економічних процесів відкривають нові можливості для реалізації інвестиційних проєктів. Не менш значущою є розвинена інфраструктура – транспортна, комунікаційна та енергетична, яка дозволяє зменшити витрати інвесторів і забезпечує ефективність впровадження інвестиційних ініціатив.

По-друге, вагоме значення в розвитку міжнародної інвестиційної діяльності мають політичні чинники. Політична стабільність держави та ефективне функціонування правової системи є необхідними передумовами формування довіри з боку іноземних інвесторів. Водночас політичні ризики, на кшталт нестабільності уряду чи соціально-політичні конфлікти, можуть суттєво погіршувати інвестиційний клімат. Важливе значення має також регуляторна політика: чіткість і прозорість законодавчих норм, наявність механізмів захисту інвесторів і ефективна судова система сприяють гарантуванню безпеки інвестицій та стимулюють їх приплив.

По-третє, значний вплив на міжнародну інвестиційну діяльність мають соціально-інституційні фактори. Рівень розвитку фінансової системи, зокрема банківського сектору та інших фінансових установ, є вагомим для надання доступу до кредитних ресурсів та фінансових послуг, потрібних для

реалізації інвестиційних проєктів. Інституційна підтримка, що включає ефективну діяльність державних органів, відповідальних за інвестиційну політику, роботу спеціалізованих агентств і комітетів, сприяє формуванню сприятливого інвестиційного клімату. Окрім того, рівень освіти та професійної підготовки трудових ресурсів, зокрема наявність кваліфікованих кадрів, має вирішальне значення для реалізації інвестицій, особливо у високотехнологічних та інноваційних галузях [21].

По-четверте, важливим чинником виступають міжнародні зв'язки та ступінь інтеграції України у світову економіку. Участь країни в міжнародних економічних організаціях, на кшталт Світової організації торгівлі (СОТ), а також укладення угод про асоціацію з Євросоюзом допомагають поліпшити інвестиційний клімат завдяки розширенню доступу до зовнішніх ринків і поглибленню інтеграційних процесів. Наявність двосторонніх і багатосторонніх угод щодо захисту інвестицій дозволяє знизити рівень ризиків та гарантувати захист прав інвесторів, що є одним із ключових чинників залучення іноземного капіталу.

Як правило, суб'єкти господарювання, які вже мають досвід інвестування та ведення бізнесу в своїй країні, виходять на міжнародну арену з метою розширення діяльності та збільшення капіталу. Однак перехід на міжнародний рівень вимагає від інвесторів глибокого розуміння особливостей як внутрішнього, так і міжнародного інвестування.

Таким чином, зміст міжнародної інвестиційної діяльності заключається в проведенні інвестиційних операцій поза кордонами національної економіки з метою отримання економічного ефекту, передусім прибутку. Вона охоплює як процес вкладення в іноземні активи та залучення капіталу з-за кордону, що сприяє економічному розвитку та інтеграції держави у світове господарство. Основними учасниками цієї діяльності виступають фізичні та юридичні особи, державні і міжнародні фінансові організації, які здійснюють інвестиції або займаються їх фінансуванням.

Міжнародна інвестиційна діяльність – ключовий чинник розвитку національних економік країн світу, адже вона надає доступ до сучасних технологій, нових ринків збуту і грошових ресурсів, веде до збільшення продуктивності економіки та зміцнення її конкурентних позицій на світовому рівні.

1.2. Підходи до оцінювання інвестиційної привабливості країн світу в умовах глобалізаційних процесів

Умови глобалізації сприяють посиленню взаємозалежності держав, водночас поглиблюючи відмінності у рівнях їхнього економічного розвитку, що зумовлює зростання потреби в інвестиційних ресурсах. При цьому інвестиційна привабливість економік і ступінь готовності окремих галузей до залучення капіталу істотно відрізняються. Простежується чітка залежність між покращенням індикаторів інвестиційної привабливості країни та збільшенням обсягів залучених інвестицій. Позитивні результати інвестування стимулюють державні органи впроваджувати заходи, спрямовані на формування стабільних міжнародних економічних зв'язків і активізацію припливу іноземного капіталу. Водночас формування сприятливого інвестиційного клімату є тривалим процесом, що потребує значних зусиль для зниження впливу як зовнішніх, так і внутрішніх негативних чинників [23].

І. Бланк трактує інвестиційну привабливість країни як узагальнену характеристику підприємств, що виступають потенційними об'єктами інвестування, із врахуванням їхнього розвитку, обсягів реалізації продукції, ефективності використання ресурсів, рівня фінансової стабільності та інших показників [24].

Окремі науковці наголошують на необхідності оцінювати інвестиційну привабливість держави з урахуванням усіх її ієрархічних рівнів – від підприємства до міста, регіону та країни загалом. Такий підхід дозволяє

більш точно визначити вигоди для інвестора, оскільки враховує специфічні фактори, притаманні кожному рівню, і запобігає помилкам, що можуть виникати через їх ігнорування.

Попри різноманітність підходів, більшість дослідників виокремлюють базові критерії оцінювання, які охоплюють сукупність ключових факторів.

Одним із головних елементів є визначення рівня загальноекономічного розвитку та ефективності правового регулювання країни або регіону. Рівень економічного розвитку може оцінюватися за такими показниками, як обсяги експорту та імпорту, прибутковість підприємств, валова додана вартість і ВВП, фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, якість продукції, товарообіг за попередні періоди, а також вартість обладнання у разі здійснення прямих інвестицій.

Правове середовище включає систему законодавства, міжнародні договори, конституційні норми, інші нормативно-правові акти, а також податкову систему, що регулює процеси оподаткування. Важливе значення має і правове забезпечення діяльності адміністративно-територіальних одиниць, де функціонують підприємства.

Розвиненість інвестиційної інфраструктури регіону відображає рівень зацікавленості інвесторів у різних секторах економіки. Цей показник оцінюється на основі попереднього досвіду інвестування, а також динаміки розвитку відповідної інфраструктури. Він також характеризує ефективність вкладених коштів, потребу в інвестиціях та рівень прибутковості реалізованих проєктів.

Вагому роль у прийнятті інвестиційних рішень відіграють демографічні та трудові чинники, які визначають соціально-економічний потенціал країни та впливають на масштаби й структуру виробництва. Кількість і продуктивність робочої сили значною мірою залежать від можливостей професійної підготовки та підвищення кваліфікації. Населення також виступає споживачем продукції, формуючи попит на ринку. Вартість праці є

важливим показником, який дозволяє інвесторам оцінити витрати на утримання персоналу [25].

Рівень освіти населення є ще одним важливим чинником, що впливає на вибір країни для інвестування, оскільки визначає якість людського капіталу. Розвиток комерційної інфраструктури частково залежить від демографічних характеристик населення як основного споживача. Компанії активно застосовують принцип екстериторіальності, розширюючи мережі продажів по всій території країни або використовуючи онлайн-платформи для забезпечення доступності своїх товарів і послуг.

Інвестиційні ризики можуть бути оцінені шляхом аналізу статистичних даних щодо рівня злочинності, військово-політичних загроз та екологічних факторів. Хоча повністю усунути ці ризики неможливо, їх врахування дозволяє зменшити невизначеність. Наприклад, криміногенні ризики пов'язані з рівнем національної безпеки та ефективністю правоохоронної системи, тоді як екологічні обмеження регулюються відповідним законодавством і можуть впливати на діяльність інвесторів.

Транспортна система держави має значний вплив на інвестиційну привабливість, оскільки визначає ефективність логістики, швидкість і вартість зовнішньоторговельних операцій. Цей чинник тісно пов'язаний із геополітичним положенням країни та рівнем її інтеграції у міжнародні економічні відносини.

Оцінювання інвестиційної привабливості здійснюється за допомогою різних методів, зокрема статистичного, експертного та рейтингового. Статистичний метод базується на використанні доступних даних і відзначається відносною простотою, однак обмежується неповнотою інформації. Метод експертних оцінок передбачає визначення ключових показників фахівцями, але має суб'єктивний характер і залежить від якості вихідних даних.

Комплексна оцінка інвестиційного потенціалу країни ґрунтується на поєднанні кількох підходів: рейтингово-аналітичного, рейтингового на

основі опитувань та аналізу макроекономічних показників. Перший підхід передбачає детальний аналіз наявних даних із подальшим узагальненням ключових характеристик економіки. Другий базується на думці експертів, сформованій у результаті опитувань, що дозволяє створити узагальнений рейтинг інвестиційної привабливості.

Поєднання зазначених методів забезпечує системний аналіз економічного стану країни. Основні показники при цьому включають загальні індикатори продуктивності та позиції держави на міжнародному інвестиційному ринку, макроекономічні характеристики (ВВП, рівень державного боргу, рівень безробіття, обсяги зовнішньої торгівлі), показники розвитку інвестиційного ринку [26].

В міжнародній практиці часто застосовуються міжнародні індекси для аналізу ризиків, а саме Індекс ризику ICRG, Міжнародний бізнес-компас (IBC), Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI). Ці показники базуються на комплексному аналізі політичних, економічних і фінансових ризиків із урахуванням експертних оцінок.

Формування економічного рейтингу держави включає визначення її сильних і слабких сторін за допомогою основних індикаторів, на кшталт темпів економічного зростання, ВВП на душу населення, рівня інфляції, обсягів зовнішнього боргу, фінансової стабільності тощо. Оцінювання таких показників дозволяє оцінити рівень економічного ризику та розробити стратегії його мінімізації або недопущення.

Щорічні дослідження International Business Compass та Global Competitiveness Report є важливими інструментами оцінювання конкурентоспроможності країн і компаній у глобальному середовищі. Індекс BDO, розроблений за участю німецького підрозділу BDO та Гамбурзького інституту світової економіки, включає політичні, економічні, соціокультурні чинники інвестиційної привабливості, аналізуючи такі показники, як доходи населення, рівень державного боргу, інфляція, обсяги прямих іноземних інвестицій і рівень корупції.

Звіт про глобальну конкурентоспроможність (Global Competitiveness Report), який видається Світовим економічним форумом, ґрунтується на широкому спектрі критеріїв і поєднує статистичні дані з експертними оцінками. Починаючи з 2018 року, оцінювання позицій країн здійснюється відповідно до нової методології. Зокрема, для розрахунку субіндексів запроваджено 100-бальну шкалу оцінювання, де 100 балів відображають граничний рівень конкурентоспроможності. У попередніх звітах використовувалася 7-бальна шкала, за якою аналізували стан економіки, включаючи зовнішню торгівлю, фінансові ресурси, ринок праці, інноваційний розвиток, державну політику, інфраструктуру та рівень освіти [27].

З огляду на зростаючу роль ЗМІ, консалтингові компанії та аналітичні видання також формують рейтинги підприємств, що функціонують на внутрішньому і світовому ринках, ґрунтуючись на показниках їхньої фінансової діяльності та ефективності корпоративного управління.

Подібні рейтинги нерідко характеризуються певною суб'єктивністю, що зумовлена впливом редакційної політики власників видань та інших факторів, унаслідок чого вони мають радше рекомендаційний, ніж об'єктивний характер. До відомих джерел, які беруть участь у формуванні таких рейтингів, належать Bloomberg та The Economist.

При складанні подібних оцінок зазвичай враховуються ключові макроекономічні показники, зокрема обсяг державного бюджету, рівень зовнішнього боргу, інфляційні процеси, податкове навантаження, обсяги національних заощаджень, процентні ставки та рівень оплати праці. У своїй роботі «Детермінанти попереднього аналізу» Ердал Демірхан і Махмут Маска виділяють три основні види прямих іноземних інвестицій: орієнтовані на ринок, ресурсні та ті, що пов'язані з пошуком ефективності. Інвестиції ринкового типу спрямовані на задоволення попиту споживачів у країні-реципієнті та орієнтуються як на внутрішні, так і на регіональні ринки. Ресурсні інвестиції передбачають використання країни як джерела ресурсів,

які відсутні або обмежені в інших державах. Інвестиції, спрямовані на пошук ефективності, базуються на використанні конкурентних переваг країни, зокрема її вигідного географічного положення [28].

Серед науковців існує дискусія щодо впливу рівня заробітної плати на обсяги інвестування. Частина дослідників вважає, що високий рівень оплати праці є свідченням продуктивності та мотивації працівників, особливо за умов високої кваліфікації та освіти. Інші ж дотримуються думки, що значні витрати на оплату праці можуть знижувати ефективність інвестиційних проєктів і негативно впливати на їх економічну доцільність [29].

Політична нестабільність також виступає неоднозначним чинником у процесі залучення іноземних інвестицій. У певних випадках країни, що мають значні природні ресурси, здатні компенсувати політичні ризики та залишатися привабливими для інвесторів, як це спостерігається у деяких державах Африки. Водночас нестабільність політичного середовища може призводити до втрати частини або навіть усіх вкладених коштів через слабкий захист прав інвесторів і можливі неправомірні дії органів влади.

Інфраструктурний розвиток також суттєво впливає на рішення інвесторів, оскільки визначає рівень витрат на логістику та реалізацію проєктів. Однак значення цього фактора значною мірою залежить від уже досягнутого рівня розвитку, адже за наявності зацікавленості з боку держави можливе покращення інфраструктури через реалізацію національних або міжнародних програм.

Зовнішньополітичні конфлікти мають негативний вплив на міжнародний бізнес, зокрема через обмеження валютних і платіжних операцій, а також запровадження санкцій у сфері торгівлі та інвестицій. Останнім часом значна увага в суспільстві, а також серед науковців і експертів зосереджена на міжнародних санкціях, запроваджених провідними державами світу та міжнародними організаціями щодо російської федерації, а також на оцінці їхньої ефективності. Так, у квітні–травні 2022 року проти російської федерації були введені санкції у відповідь на її агресію проти

України, включаючи відключення від системи SWIFT та запровадження ембарго на імпорт енергоресурсів [30].

Важливим чинником інвестиційної привабливості є витрати на науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи. Дослідження показали наявність тісного взаємозв'язку між обсягами прямих іноземних інвестицій і витратами на наукові дослідження. Коефіцієнт кореляції, що перевищує 0,8, свідчить про те, що країни з розвиненим технологічним потенціалом активно інвестують у науку, що підвищує їхню привабливість для іноземних інвесторів.

Крім того, регіональна економічна інтеграція, наприклад вступ до Євросоюзу, створення економічних кластерів, як в Силіконовій долині, допомагають активізувати інвестиційні потоки. Водночас зміни у податковій політиці окремих країн, зокрема ініціативи США щодо збільшення податків для багатих верств населення і нерезидентів, можуть впливати на географію розміщення бізнесу й інвестиційні рішення.

Корупція – ще один складний і суперечливий фактор, що впливає на інвестиційну привабливість. З одного боку, деякі дослідження вказують на те, що високий рівень корупції може спрощувати ведення бізнесу шляхом зниження бюрократичних бар'єрів.

З іншого боку, вона підвищує ризики та знижує довіру до економічного середовища, що негативно впливає на інвестиційний клімат.

Аналіз дослідження Світового банку щодо рейтингу легкості ведення бізнесу (Doing Business) за 2020 рік для України демонструє як позитивні зрушення, так і стабільність окремих показників. В 2020 р. Україна зайняла 64 позицію у світовому рейтингу, набравши 70,2 бала. В порівнянні з 2019 р. (69 балів) це означає зростання на 1%, що говорить про, хоч і мізерне, але поліпшення умов ведення бізнесу.

Показник реєстрації підприємств залишився незмінним — 91,1, що говорить про стабільно високий рівень спрощення процедур започаткування бізнесу та підтримку підприємницької діяльності. У сфері отримання

дозволів на будівництво спостерігається значне покращення: показник зріс з 77 в 2019 р. до 81 в 2020 р., тобто на 4%. Це був позитивний сигнал інвесторам, так як адміністративні процедури стали менш складними. Незважаючи на низьке місце в категорії підключення до електромереж (128-ма позиція), показник зріс із 59 до 62,5, що становить приріст 3,5%. Але криза в галузі енергозабезпечення є значною перешкодою для розвитку бізнесу. У сфері реєстрації власності зафіксовано позитивну динаміку: показник підвищився з 70,0 до 71,3, що становить приріст 1,3% і свідчить про спрощення процедур оформлення майнових прав. Показник доступу до кредитних ресурсів залишився на рівні 75,0, що вказує на стабільність фінансового сектору в цьому аспекті. У сфері захисту міноритарних інвесторів спостерігається покращення: показник зріс з 66,0 до 68,0, тобто на 2%, що свідчить про вдосконалення правових механізмів захисту інвесторів [31].

Водночас у сфері оподаткування відбулося незначне погіршення: показник знизився з 79,4 до 78,1, що може свідчити про ускладнення податкової системи або зростання податкового навантаження.

Позитивні зміни відбулися і в сфері міжнародної торгівлі: показник зріс із 77,6 до 80,1, що означає покращення умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Ефективність виконання контрактів залишилася незмінною — 63,6, що свідчить про відсутність прогресу у функціонуванні судової системи та необхідність подальших реформ.

У сфері вирішення неплатоспроможності показник залишається низьким: у 2020 році він становив 31,4 порівняно з 31,7 у 2019 році, що означає незначне зниження на 0,3%. Це вказує на складність процедур банкрутства, які залишаються серйозною перешкодою для інвесторів.

Загалом, результати рейтингу Doing Business 2020 свідчать про позитивні зрушення у низці напрямів, таких як будівництво, підключення до електромереж, захист інвесторів та міжнародна торгівля. Водночас існують

проблемні сфери, зокрема податкова система, енергетична інфраструктура та механізми банкрутства, які потребують подальшого вдосконалення.

Індекс Doing Business, останнє видання якого було опубліковане у 2019 році, замінили новим показником – B-READY (Business Ready). Його першу тестову версію представили на початку жовтня 2024 року, і вона охопила лише 50 держав. Очевидно, що Світовий банк прагне уникнути проблем, які призвели до припинення проєкту Doing Business. За 17 років існування цей рейтинг став одним із найвпливовіших економічних індикаторів у світі, однак його було закрито через виявлені випадки корупції та недоброчесних дій окремих посадовців Світового банку, а також через спроби деяких країн впливати на власні результати. Новий проєкт B-READY покликаний сформувати комплексну систему оцінювання умов ведення бізнесу. До 2026 року планується охопити близько 180 країн і надати їм інструменти для визначення ключових факторів, необхідних для сталого розвитку приватного сектору. Очікується, що це сприятиме скороченню бідності, підвищенню рівня добробуту населення та прискоренню переходу до низьковуглецевої економіки [32].

Індекс економічної свободи, який розраховується Wall Street Journal спільно з Heritage Foundation, є важливим показником рівня економічної свободи країн світу. Він оцінює десять ключових аспектів, серед яких свобода підприємництва, торгівлі, податкова політика, державні витрати, монетарна стабільність, інвестиційна та фінансова свобода, захист прав власності, рівень корупції та свобода ринку праці. Значення індексу варіюється від 0 до 100 балів, де максимальне значення відповідає найвищому рівню економічної свободи.

Україна зайняла 143-тю позицію зі 165 країн у рейтингу «Економічна свобода у світі 2025», який опублікував Fraser Institute разом із Центром Бендुकідзе. Порівняно з попереднім роком країна покращила свій результат, піднявшись із 150-го місця, однак досі належить до групи економічно невільних держав [33].

Це свідчить про те, що, незважаючи на певний прогрес, рівень економічної свободи в Україні залишається недостатнім для забезпечення активного економічного розвитку та залучення інвестицій.

Серед основних проблем, які стримують економічну свободу в Україні, можна виділити недостатній рівень захисту прав власності, високий рівень корупції, складність регуляторних процедур та недосконалість правової системи. Зазначені чинники стримують розвиток підприємницької діяльності та формують суттєві перешкоди для ефективного функціонування бізнесу як на внутрішньому ринку, так і за його межами.

Недостатній рівень економічної свободи несприятливо позначається на інвестиційній привабливості держави. Обмеження у сфері фінансової та інвестиційної свободи ускладнюють приплив капіталу, який має вирішальне значення для економічного зростання, особливо в умовах жорсткої конкуренції на глобальному ринку. Унаслідок цього економіка стає менш адаптивною, а темпи реформування сповільнюються.

Разом із тим існують і позитивні передумови для покращення ситуації у перспективі. Україна активно реалізує реформи, спрямовані на зменшення регуляторного тиску, протидію корупції та вдосконалення ділового середовища. Такі кроки можуть забезпечити підвищення рівня економічної свободи в наступні роки, створивши більш сприятливі умови для ведення бізнесу та залучення інвестиційних ресурсів.

Серед головних перешкод для залучення інвестицій в Україну й надалі залишаються недосконалість правової системи, поширеність корупції, слабкий захист прав власності та недостатній рівень розвитку інфраструктури. Додатковим стримуючим фактором для потенційних інвесторів виступають геополітичні ризики, пов'язані з військовою агресією Росії проти України.

Попри наявні труднощі, Україна зберігає суттєвий потенціал для залучення іноземного капіталу в майбутньому. Перспективними напрямками для інвестування можуть стати інформаційно-технологічний сектор,

агропромисловий комплекс та галузь відновлюваної енергетики. Не менш важливими є кроки держави, спрямовані на поліпшення бізнес-клімату, дерегуляцію економіки та посилення антикорупційної політики.

До того ж, надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу стало важливим сигналом для зарубіжних інвесторів, який засвідчив стратегічний курс держави на структурні реформи та інтеграцію до європейського економічного простору. Успішна реалізація цих перетворень здатна істотно підвищити позиції України в міжнародних рейтингах інвестиційної привабливості.

Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) є одним із ключових інструментів оцінки економічної конкурентоспроможності країн, який розробляється Всесвітнім економічним форумом [27]. Цей показник формується на основі комплексного аналізу чинників, що визначають продуктивність національної економіки, її потенціал до стабільного зростання та спроможність забезпечувати високий рівень добробуту населення. До головних індикаторів аналізу належать інфраструктура, макроекономічна стабільність, стан ринку праці, рівень освіти, розвиток технологій та інновацій, ефективність діяльності організацій.

Щодо України, Індекс глобальної конкурентоспроможності є вагомим показником оцінки економічної динаміки та зіставлення національних показників із результатами інших держав. В 2019 р. Україна зайняла 85-те місце серед 141 країни світу, набравши 57,0 бала із 100. На позицію держави в рейтингу негативно вплинули такі фактори, як нестійкість макроекономічної політики, значний рівень корупції, недостатній захист прав власності, прогалини в судово-правовій системі та нерозвиненість інфраструктури [34].

Не дивлячись на проблемні моменти, Україна демонструє певні позитивні зрушення, найбільше в галузі цифровізації, розширення доступу до інтернету і запровадження інноваційних рішень.

Проте для суттєвого покращення місця в рейтингу потрібно продовжувати структурні реформи, які сприятимуть формуванню сприятливих умов для залучення інвестицій, розвитку підприємництва, збільшення продуктивності праці.

В 2025 році індекс інвестиційної привабливості України підвищився до 2,70 за п'яти бальною шкалою. І це майже відповідає рівню кінця 2021 року – періоду перед початком повномасштабного вторгнення Росії. Для порівняння, у 2024 р. даний індекс склав 2,5 бала. Такі результати представила Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА) за підсумками щорічного опитування керівників компаній, проведеного спільно з NEQSOL HOLDING B.V. На думку бізнесу, позитивно на інвестиційний клімат впливають: рух України до європейської інтеграції; пільгові умови міжнародної торгівлі та дія «транспортного безвізу»; дерегуляція й активна цифровізація державних послуг. Серед ключових негативних чинників компанії називають: російську агресію; корупцію; недостатню ефективність судової системи; нестачу кадрів; удари по енергетичній інфраструктурі; валютні обмеження, які негативно оцінюють 78% респондентів. Частка керівників, котрі вважають інвестиційний клімат несприятливим, поступово скорочується: у 2025 році такої думки дотримуються 71% опитаних, тоді як у 2024 році їх було 79%, а у 2023-му - 84%. Ще 21% респондентів оцінюють ситуацію як нейтральну, а 8% - як сприятливу [35].

Отже, в умовах глобалізації інвестиційна привабливість держав, в тому числі й України, формується під впливом широкого спектра факторів, які визначають рішення інвесторів щодо вкладення капіталу.

До них належать макроекономічна стабільність, рівень корупції, результативність правової системи, стан інфраструктури, політична стабільність, доступ до ринків, а також безпека країни.

Для України, яка продовжує реформування своєї економіки та пристосовується до сучасних глобальних викликів, пріоритетними є трансформації в галузі боротьби з корупцією, посилення соціального та

правового захисту інвесторів, оновлення інфраструктури та вдосконалення ринкових механізмів.

Водночас глобалізаційні процеси відкривають для України нові перспективи, а саме в галузі міжнародного співробітництва, інтеграції у світові торговельно-економічні мережі, залучення новітніх технологій та капіталу.

Статус кандидата на вступ до ЄС та активне впровадження цифровізації державних послуг посилюють перспективи підвищення інвестиційної привабливості країни. Але виклики війни й надалі суттєво погіршують стан інвестиційного клімату.

Висновки до розділу 1

Суть інвестиційної діяльності в Україні полягає в залученні і раціональному використанні грошових ресурсів з метою розвитку різних секторів економіки. Вона охоплює внутрішні та зовнішні інвестиційні потоки, що спрямовуються на модернізацію виробництва, розвиток інфраструктури, наукової сфери та інших напрямів господарської діяльності.

Особлива увага приділяється формуванню сприятливого інвестиційного середовища, реалізації реформ і проведенню державної політики, орієнтованої на залучення та покращення інвестиційного потенціалу держави.

Погляди на сутність інвестиційної привабливості держав у сучасних умовах глобалізації базуються на широкому колі факторів, серед яких безперебійне функціонування та стабільний розвиток економіки, ефективність правової системи, політична передбачуваність, рівень розвитку інфраструктури, а також доступність ресурсів і трудового потенціалу.

Глобалізаційні процеси водночас формують і нові можливості, і виклики для держав, посилюючи конкуренцію між ними, і спонукають адаптуватися до змін в міжнародній економіці.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ

МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

2.1. Аналіз основних тенденцій міжнародного інвестування у світовій економіці

Дослідження динаміки зростання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за останні 20 років дає змогу виявити суттєві тенденції та коливання, які відображені у представлених даних на рис. 2.1.

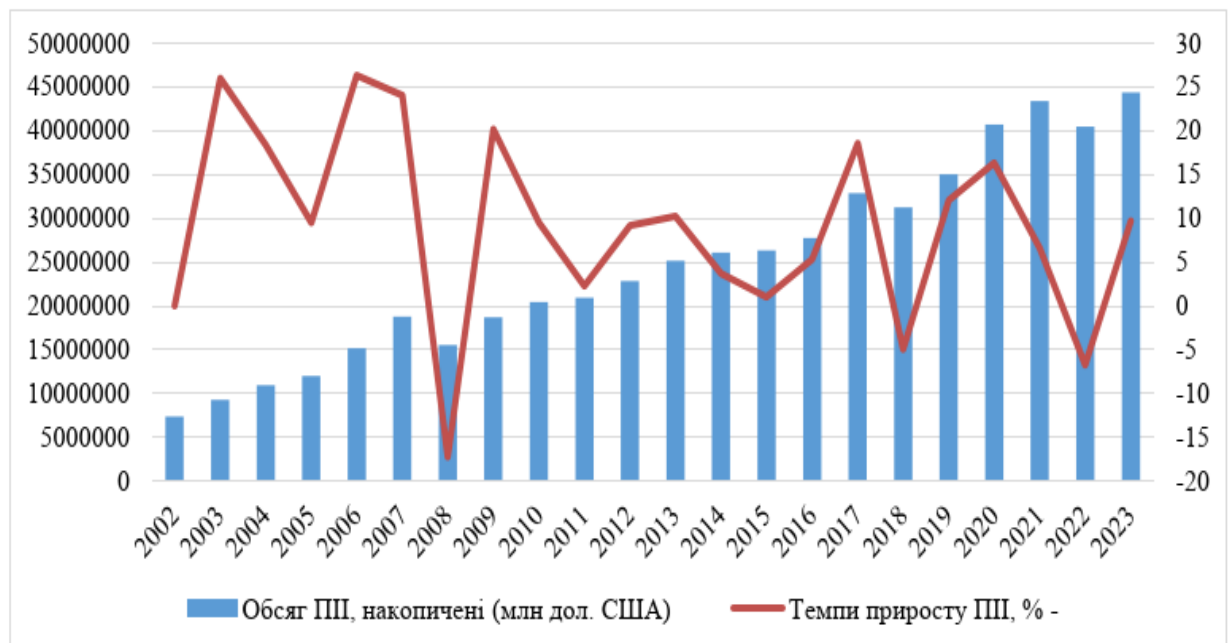

Рис.2.1. Динаміка глобальних ПІІ, 2002-2023 рр.

Примітка: побудовано за даними ЮНКТАД [36].

Аналіз темпів приросту ПІІ за цей період дозволяє визначити низку ключових закономірностей і змін, що свідчать про трансформацію інвестиційної привабливості країни на різних етапах розвитку. Простежуються як періоди значного підйому, так і фази відчутного скорочення обсягів іноземних інвестицій.

У початкові роки досліджуваного періоду, зокрема з 2002 по 2007 рік, спостерігалось зростання ПІІ, що відображало сприятливу інвестиційну

кон'юнктуру. Найвищий темп приросту було зафіксовано у 2006 році – 26,32% [36], що свідчить про покращення умов для інвесторів, зокрема завдяки позитивній економічній динаміці та сприятливим зовнішнім чинникам. У цей період інвестиційна активність залишалася високою, що підтверджує загальне покращення макроекономічної ситуації.

Починаючи з 2008 року, спостерігаються суттєві коливання темпів зростання ПІІ, що можна пояснити впливом глобальної фінансово-економічної кризи. У 2008 році зафіксовано значний спад інвестицій – на рівні -17,27%, що було наслідком загального зниження економічної активності у світі та падіння довіри до економічної стабільності, що негативно позначилося на інвестиційних потоках.

У 2009 році обсяги інвестицій знову почали зростати, продемонструвавши приріст на 20,20%, що свідчить про поступове відновлення після кризових явищ. Водночас у період 2010–2014 років темпи приросту залишалися відносно стриманими (у межах від 1,01% до 10,23%), що вказує на стабілізацію інвестиційної ситуації без суттєвого прискорення її розвитку.

Переломним став 2017 рік, коли темп приросту досяг 18,56%, що сигналізувало про покращення економічного середовища та підвищення стабільності після тривалого періоду труднощів. Однак уже в 2018 році спостерігалася протилежна тенденція – скорочення обсягів ПІІ на 4,99%, що могло бути зумовлено як внутрішніми, так і зовнішніми політичними та економічними чинниками, які вплинули на інвестиційну привабливість.

У 2019–2021 роках після періоду спадів спостерігалось відновлення інвестиційної активності, зокрема у 2020 році темп приросту становив 16,31%. Проте вже у 2022 році знову зафіксовано зниження – на 6,74%, що свідчить про нестабільність інвестиційного середовища. У 2023 році ситуація дещо покращилася: темп приросту досяг 9,69%, що вказує на поступове відновлення інвестиційної привабливості після кризових періодів [36].

У цілому аналіз показує циклічний характер інвестиційної активності, де періоди стійкого зростання змінюються фазами різких коливань, зумовлених як внутрішніми, так і зовнішніми економічними й політичними факторами. Незважаючи на ці коливання, загальна тенденція останніх років свідчить про поступове відновлення інвестиційної активності та зростання обсягів ПІІ.

У 2020 році глобальні потоки прямих іноземних інвестицій зазнали значного впливу пандемії COVID-19. Найбільш відчутно це позначилося на країнах, що розвиваються, економіки яких значною мірою орієнтовані на експорт і залежать від інвестицій у виробничу сферу. У результаті глобальні ПІІ скоротилися на 40% порівняно з 2019 роком, до рівня 1,54 трлн доларів США, що стало найнижчим показником із 2005 року. Очікувалося, що у 2021 році скорочення становитиме ще 5–10%, проте з 2022 року розпочалося поступове відновлення інвестиційних потоків.

У 2024 році світовий обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) скоротився на 11%, якщо не враховувати вплив окремих європейських транзитних економік. Така тенденція свідчить про зниження реальної інвестиційної активності у виробничих галузях. Посилення геополітичної нестабільності, зміни у тарифній політиці та фрагментація глобальних ланцюгів постачання негативно впливають на настрої інвесторів, змушуючи їх обмежувати інвестиційну діяльність. Нинішні умови суттєво підривають довіру інвесторів до міжнародних ринків. Результати першого кварталу 2025 року демонстрували рекордно низькі показники інвестиційної активності, зокрема щодо укладання угод та запуску нових проєктів. Хоча загальний обсяг ПІІ з урахуванням транзитних фінансових потоків збільшився на 4% і досяг 1,5 трлн доларів США, таке зростання має формальний характер. Значна частина капіталу проходить через окремі юрисдикції транзитом, не спрямовуючись на розвиток виробництва, інфраструктури чи інших реальних секторів економіки. Найбільше скорочення інвестиційних надходжень спостерігалось в Європі, де обсяги ПІІ зменшилися на 58% [37].

Водночас Сполучені Штати Америки забезпечили зростання інвестиційних потоків у Північній Америці на 23%, а країни Південно-Східної Азії залучили 225 млрд доларів США, що стало другим найвищим показником за всю історію спостережень. Водночас особливе занепокоєння викликає недостатній приплив капіталу до галузей, які є ключовими для створення робочих місць та забезпечення довгострокового економічного розвитку, зокрема інфраструктури, енергетики та технологій. На думку експертів ЮНКТАД, інвестори дедалі більше зосереджуються на короткостроковому управлінні ризиками, відкладаючи стратегічні інвестиційні рішення. Варто зазначити, що в Україні у 2024 році обсяг прямих іноземних інвестицій порівняно з 2023 роком зменшився на 1,16 млрд доларів США і становив 3,33 млрд доларів США [36].

З метою стабілізації економічної ситуації уряди різних країн реалізовували комплексні заходи. Зокрема, у США була впроваджена трьохетапна програма економічного відновлення, а в Європейському Союзі запроваджено додаткові фінансові інструменти підтримки та введено систему сертифікатів вакцинації.

У 2019 році було прийнято 107 заходів у 54 країнах, спрямованих на зміну політики щодо іноземних інвестицій, більшість із яких були орієнтовані на лібералізацію, стимулювання та спрощення процедур.

Водночас у сфері міжнародного інвестиційного права спостерігається тенденція до зростання кількості розірваних угод порівняно з новими, що впливає на формування глобальної інвестиційної політики, зокрема у контексті припинення двосторонніх угод у межах ЄС та наслідків Brexit.

У 2020 році було зафіксовано понад 1000 випадків вирішення спорів між інвесторами та державами, пов'язаних із виконанням інвестиційних угод. Значна частина цих справ, зокрема 55, була ініційована ще у 2019 році та базувалася на міжнародних інвестиційних угодах, укладених у 1990-х роках або раніше. Загалом арбітражні органи винесли щонайменше 71 рішення, при

цьому суми компенсацій варіювалися від кількох мільйонів до 8 млрд доларів США.

У 2023 році світові потоки ПІІ зменшилися на 2% і становили близько 1,3 трлн доларів США, що було зумовлено уповільненням світової економіки, торговельними обмеженнями та геополітичною напруженістю. Водночас, якщо виключити окремі європейські країни-транзитери капіталу, загальне скорочення перевищує 10%, що підкреслює нестабільність інвестиційного середовища [38].

Аналіз географічної структури ПІІ у 2021-2023 роках демонструє суттєві трансформації у накопичених обсягах інвестицій, що відображає динаміку розвитку світової економіки.

Таблиця 2.1

Географічна структура прямих іноземних інвестицій

Країни	Обсяги ПІІ		
	2021	2022	2023
Розвинені країни, в т. ч.	746	378	524
Європа	219	93	70
Північна Америка	472	285	377
Інші розвинені економіки	-	-	77
Країни, що розвиваються, в т. ч.	837	916	841
Африка	83	45	48
Латинська Америка та Карибський басейн	134	208	209
Азія	619	662	584

Джерело: розроблено автором за даними [39-41]

Таким чином, наведені дані свідчать, що після різкого зростання світових обсягів прямих іноземних інвестицій у 2021 році, яке відбулося після пандемічного спаду, у 2022 році їхній обсяг знову зменшився на 12 %. Основними чинниками такого скорочення стали повномасштабне вторгнення РФ в Україну та його наслідки, зокрема підвищення цін на продовольство й енергоресурси. Найбільш відчутне падіння у 2022 році спостерігалось у розвинених країнах, де обсяг ПІІ скоротився на 37 %.

Водночас приплив прямих іноземних інвестицій до країн, що розвиваються, навпаки, зріс на 4 % і досяг рекордного показника — 916 млрд дол. США. Однак варто підкреслити, що основна частина цих інвестицій була зосереджена в обмеженій групі великих економік, зокрема в Індії, Китаї та Бразилії. У 2023 році світові обсяги ПІІ збільшилися на 3 %. Водночас приплив інвестицій до країн, що розвиваються, зменшився на 9 %, що було зумовлено передусім скороченням інвестиційних потоків до країн Азії та Африки. Натомість у розвинених країнах у 2023 році, порівняно з 2022 роком, приплив ПІІ зріс на 38 %.

Отже, аналіз географічного розподілу та динаміки прямих іноземних інвестицій у 2021–2023 роках дає підстави стверджувати, що провідну роль у цих процесах відіграють найбільш індустріально розвинені регіони та держави. Водночас ПІІ залишаються важливим чинником соціально-економічного розвитку країн, що розвиваються. Це підтверджується досвідом окремих держав, які протягом останніх років продемонстрували помітне покращення соціально-економічних показників та суттєві структурні зміни у власних економічних системах. У цьому контексті показовими прикладами можуть бути Китай, Індія, Мексика, Бразилія, Тайвань та інші країни.

Водночас кількість оголошених нових інвестиційних проєктів типу «з нуля» у країнах, що розвиваються, зросла більш ніж на 1000. Проте їх розподіл залишався нерівномірним: майже половина таких проєктів припадала на Південно-Східну Азію, близько чверті – на Західну Азію, в Африці спостерігалось незначне зростання, тоді як у країнах Латинської Америки та Карибського басейну кількість нових проєктів скоротилася .

У 2023 році обсяг припливу ПІІ до Африки зменшився на 3 % і становив 53 млрд доларів США. Серед оголошених інвестиційних проєктів типу «з нуля» було представлено кілька масштабних ініціатив, зокрема найбільший у світі проєкт із виробництва «зеленого» водню, запланований у Мавританії [38]. Водночас обсяги міжнародного проєктного фінансування скоротилися: кількість угод зменшилася приблизно на чверть, а їхня загальна

вартість – майже вдвічі, що негативно вплинуло на перспективи розвитку інфраструктурних інвестицій.

Потоки ПІІ до країн Азії, що розвиваються, знизилися на 8 % і досягли 621 млрд доларів США. У Китаї, який посідає друге місце у світі за обсягами залучення ПІІ, було зафіксовано нетипове для цієї країни скорочення припливу інвестицій. Значний спад також спостерігався в Індії і в країнах Західної й Центральної Азії. Лише країни Південно-Східної Азії змогли зберегти попередню позитивну динаміку. Незважаючи на це, рівень промислових інвестицій у регіоні залишається досить високим, що засвідчується багаточисельними заявами про нові програми. Але загальносвітове зниження активності в галузі проєктного фінансування деструктивно позначилося і на азійському регіоні. Потоки інвестицій в країни Карибського басейну і Латинської Америки зменшилися на 1,1 % і становили 193,1 млрд дол. США. Кількість угод у сфері міжнародного фінансування, а також число заяв про нові програми зменшилися, однак їхня сумарна вартість збільшилася внаслідок виконання великих проєктів у галузях, пов'язаних з мінерально-сировинними ресурсами, та в галузі відновлюваної енергетики, виробництва «зеленого» водню і «зеленого» аміаку [38].

Водночас збільшились надходження прямих іноземних інвестицій в країни із вразливою та структурно слабкою економікою. У найменш розвинених країнах обсяги ПІІ збільшилися до 31,1 млрд дол. США, що складає 2,41 % від загального світового обсягу таких інвестицій. Позитивна динаміка також спостерігалася в країнах, що розвиваються, але не мають виходу до моря, і в малих острівних країнах, що розвиваються. Але в усіх трьох групах держав прямі іноземні інвестиції, незмінно, зосереджені лише в окремих країнах. Оскільки міжнародне проєктне фінансування має велике значення для найбільш вразливих країн, саме вони найбільше потерпають від його глобального скорочення.

Незважаючи на головне зростання прямих іноземних інвестицій в 2024 році, реальна картина полягає у скороченні потоків та зростанні дисбалансів. Високі витрати на позики та волатильність обмінного курсу продовжують стримувати довгострокові інвестиції в інфраструктуру, особливо в найменш розвинених країнах. А транснаціональні корпорації реструктуризують ланцюги поставок у бік Південно-Східної Азії, Східної Європи та Центральної Америки – зрушення, яке розпочалося при коронавірусі і прискорюється. Регіональні тенденції демонструють різкі розбіжності. ПІІ в розвинені країни скоротилися на 22%. Європа постраждала найбільше, приплив яких знизився на 58% у 2024 році. ПІІ скоротилися у більш ніж половині країн ЄС, з різким скороченням у Німеччині (-89%), Іспанії (-39%), Італії (-24%) та Франції (-20%). Північна Америка зазнала зростання на 23%, зумовленого хвилею мегапроектів напівпровідників у Сполучених Штатах, де ПІІ зросли на 20%. Африка зазнала рекордного зростання ПІІ на 75%, зумовленого мегаінфраструктурним проектом в Єгипті. Без урахування цього, потоки все ще зросли на 12%, завдяки інвестиційним реформам та покращенню спрощення процедур на всьому континенті [42].

США продовжують утримувати лідерство у боротьбі за світовий капітал. У 2024 році країна залучила майже 279 млрд дол. США ПІІ, значною мірою випередивши інших учасників рейтингу. Такому результату сприяють потужний внутрішній попит, розвинений технологічний сектор та масштабні інфраструктурні програми, які підтримують привабливість американського ринку для інвесторів. Друге місце посів Сінгапур, який отримав близько 143 млрд доларів інвестицій [43]. За ним розташувалися Гонконг та Китай, які також продемонстрували високі показники. Водночас відрив США від найближчих переслідувачів залишається надзвичайно значним. Примітно, що серед лідерів опинилися не лише найбільші економіки світу, а й міжнародні фінансові центри. Такі юрисдикції, як Сінгапур, Гонконг, Люксембург і Кайманові Острови, традиційно приваблюють обсяги капіталу, що суттєво перевищують масштаби їхніх економік. Вони виступають ключовими

вузлами для міжнародних інвестиційних потоків та діяльності транснаціональних корпорацій. У 2024 році на розподіл інвестицій продовжили впливати процеси перебудови глобальних ланцюгів постачання та диверсифікації виробництва [43]. Від цього виграли насамперед окремі країни, що розвиваються. Зокрема, Бразилія залучила близько 59 млрд доларів, а Мексика — майже 37 млрд доларів, оскільки багато компаній нарощують там виробництво для ефективнішого доступу до ринку США. Індія отримала близько 28 млрд доларів інвестицій завдяки активному розвитку технологічного сектору, промисловості та цифрової інфраструктури. Високий інтерес інвесторів також зберігається до В'єтнаму та Індонезії, які зміцнюють свої позиції як виробничі хаби Південно-Східної Азії. Водночас у низці розвинених держав, серед яких Велика Британія, Швейцарія та Ірландія, було зафіксовано негативні показники припливу іноземного капіталу. Однак фахівці пояснюють це переважно корпоративними реорганізаціями, продажем активів і перерозподілом фінансових потоків, а не погіршенням фундаментального стану економіки.

Таблиця 2.2

Топ-15 країн за обсягом залучених ПІІ у 2024 р. [43]

Країна	Обсяг ПІІ, млрд дол
США	279
Сінгапур	143
Гонконг	126
Китай	116
Люксембург	106
Канада	64
Бразилія	59
Австралія	53
Єгипет	47
ОАЕ	46
Мексика	37
Кайманові Острови	36
Франція	34
Іспанія	31
Індія	28

Загалом рейтинг демонструє, що глобальний капітал дедалі активніше реагує не лише на розмір економіки, а й на доступ до ринків, податкові умови, фінансову інфраструктуру та роль країни у міжнародних виробничих ланцюгах.

Особливо несприятлива ситуація склалася в галузі міжнародного проєктного фінансування і міжнародних угод зі злиття і поглинання (M&A). Загальна вартість операцій зі злиття та поглинання, які здебільшого торкаються прямих іноземних інвестицій в розвинених країнах, зменшилася на 46 %. Водночас проєктне фінансування, яке грає важливу роль для капіталовкладень в інфраструктуру, скоротилося на 26 %. Головними причинами цього зниження були більш жорсткі умови залучення фінансування, зростання невизначеності серед інвесторів, нестабільність на ринках капіталу, а у випадку угод M&A – ще й посилення регуляторного контролю.

З-поміж позитивних моментів варто відзначити збільшення кількості оголошених інвестиційних проєктів «з нуля». Їх число зросло на 2 %, причому основний приріст припав на обробну промисловість, що перервало тривалу десятирічну тенденцію до зменшення капіталовкладень в цю галузь. До того ж найбільш відчутне зростання було зафіксоване саме в країнах, що розвиваються, в яких кількість таких проєктів збільшилась на 15,1 %. У розвинених державах, навпаки, число нових оголошень скоротилося на 6 %.

Галузевий аналіз підтверджує зменшення капіталовкладень в сфері інфраструктури та цифрової економіки.

Таким чином, проведений аналіз підтверджує, що впродовж аналізованого відрізка часу фіксувалися значні структурні зміни у сфері прямих іноземних інвестицій в експорті та в імпорті. Це відображає процес адаптації економіки до нових умов функціонування та викликів глобалізації. Такі трансформації можуть говорити про підвищення зацікавленості іноземних інвесторів у певних секторах економіки, що, своєю чергою, здатне

впливати на загальні темпи розвитку та рівень конкурентоспроможності національної економіки.

2.2. Оцінювання участі України в міжнародних інвестиційних процесах

Аналіз змін у динаміці прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україні за період з 2002 по 2025 роки свідчить про суттєві коливання темпів їх приросту, які відображають як сприятливі, так і несприятливі економічні та політичні чинники, що визначали інвестиційну привабливість держави.

Здійснимо детальний аналіз даних таблиці 2.3.

Упродовж 2002–2008 років спостерігається значне зростання обсягів ПІІ в Україні: з 693 млн дол. США у 2002 р. до 10913,1 млн дол. США в 2008 році. Цей період відзначається високими темпами приросту, зокрема найбільші показники приросту були зафіксовані в 2005 р. (+6093,1 млн дол. США) та 2007 р. (+4287,1 млн дол. США). Така динаміка дозволяє оцінити цей етап як період стабільного економічного розвитку та покращення інвестиційного клімату, що, можливо, було обумовлено сприятливою економічною ситуацією, політичною стабільністю після «Помаранчевої революції» (2004 р.), а також активізацією інтеграції України в світові економічні структури [44].

В 2008 р., як і в більшості країн світу, початок світової фінансової кризи призвів до уповільнення темпів зростання прямих іноземних інвестицій в Україні, що вплинуло на зниженні приросту (+1022 млн дол. США). В 2009 році зафіксовано перше істотне скорочення інвестицій (-6097 млн дол. США), що підкреслює негативний вплив економічної нестабільності на надходження іноземного капіталу.

Починаючи з 2010 р., інвестиційна активність знову почала відновлюватися, досягнувши максимуму в 2012 р. з приростом +1194,1 млн дол. США. Але у подальші роки темпи зростання різко знижуються (-3902

млн дол. США в 2013 р.). Дана ситуація могла бути спричинена внутрішніми економічними труднощами, недостатньою кількістю реформ і тривалою політичною нестабільністю.

Таблиця 2.3
Прямі іноземні інвестиції в Україні (млн. дол. США)

Рік	ПП в Україну		ПП з України		Сальдо	
2002	693		-5		+698	
2003	1424	731	13	18	+1411	102.1%
2004	1715	291	4	-9	+1711	21.3%
2005	7808	6093	275	271	+7533	340.3%
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23.8%
2007	9891	4287	673	806	+9218	60.7%
2008	10913	1022	1010	337	+9903	7.4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53.0%
2010	6495	1679	736	574	+5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	+7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	+7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92.7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236.1%
2016	3810	4268	16	67	+3794	-1032.2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2.9%
2018	4455	763	-5	-13	+4460	21.1%
2019	5860	1405	648	653	+5212	16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	6687	7555	-198	-280	+6885	-824.7%
2022	1152	-5535	529	727	+623	-91.0%
2023	4247	3095	42	-487	+4205	575.0%
2024	3329	-918	-162	-204	+3491	-17.0%
2025	2602	-727	104	266	+2498	-28.4%

Примітка: за даними [44].

2014 рік став складним для України як в економічному, так і політичному вимірах: загарбання Криму росією, військові дії на сході країни

та глибока економічна криза спричинили подальше скорочення прямих іноземних інвестицій. В 2014 р. обсяги інвестицій зменшилися на 4089 млн дол. США, і в 2015 р. падіння продовжилося (-868 млн дол. США). Це говорить про значне погіршення інвестиційного клімату, викликане високими політичними ризиками і економічною нестабільністю, що спонукало інвесторів відмовитися від довготермінових вкладень.

У 2016 році сталося різке відновлення інвестиційної діяльності. Щоквартальний графік надходження ПІІ в економіку України за останні 10 років наведено на рис. 2.2.

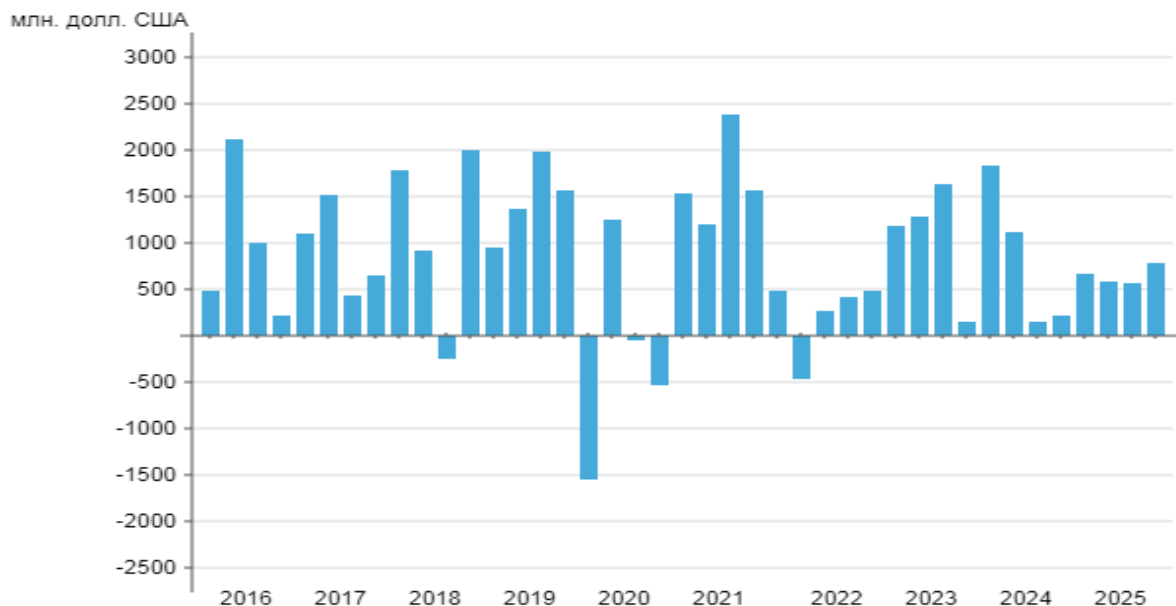

Рис. 2.2. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну.

Примітка: за даними [44].

У 2016 році приріст становив 4268 млн дол. США, а у 2017 році – знову зменшення (-118 млн дол. США). В той же час із 2018 року спостерігається зростання, більш відчутне - у 2019 (+1405 млн дол. США), що говорить про поступове відновлення довіри до економіки України, зокрема завдяки стабілізації політичної ситуації, реалізації реформ та поглибленню співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

У 2020 році через глобальну пандемію COVID-19 зафіксовано значний спад ПІІ (-6728 млн дол. США). В той же час 2021 рік став періодом рекордного зростання інвестицій (7555 млн дол. США), що можна пояснити

антикризовими заходами держави та продовженням інституційних і економічних реформ. Проте у 2022 році, на тлі повномасштабної війни, обсяг інвестицій скоротився (-5535 млн дол. США) через високі ризики та безпосередній вплив бойових дій. У 2023 році темпи зростання знову стали позитивними (+3095 млн дол. США), що говорить про поступове відновлення інвестиційної активності після початкового шоку війни. У 2024–2025 роках зафіксовано істотне скорочення інвестицій [44].

Серед основних країн-інвесторів в економіку України вирізняються Кіпр (31,7%), Нідерланди (21,6%), Швейцарія (5,8%), Велика Британія (4,6%), Німеччина (4,6%), Австрія (3,0%), Люксембург (2,4%) і Франція (2,0%), (рис. 2.3), [45].

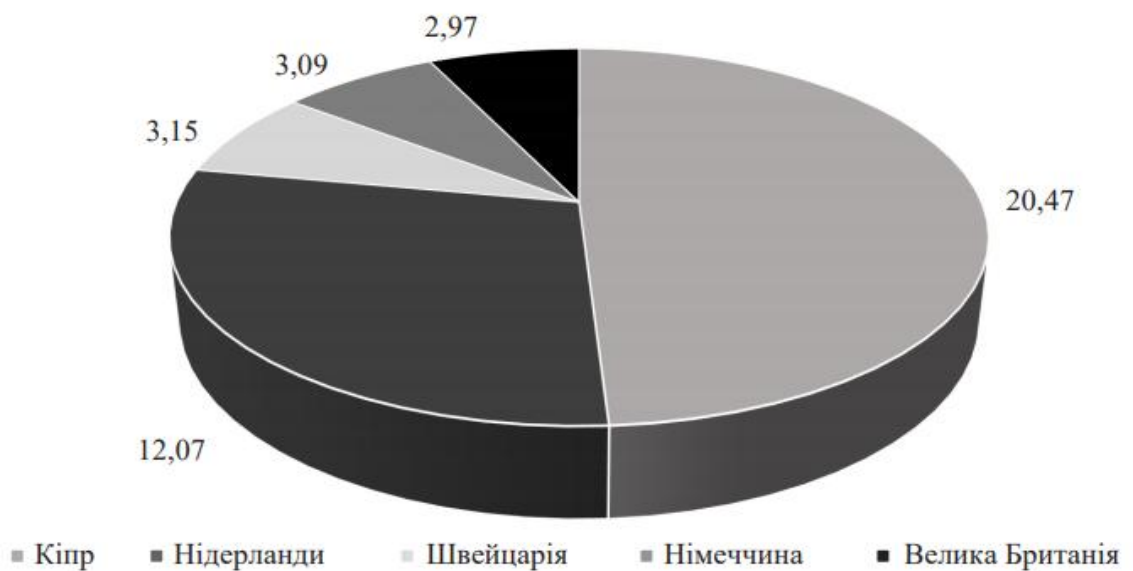

Рис. 2.3. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за головними країнами-інвесторами у 2024 р. (млрд. дол. США).

Примітка: за даними [45].

Таким чином, серед ключових інвесторів значну частку займають офшорні юрисдикції, зокрема Кіпр, Нідерланди та Віргінські острови. Інвестиції з цих територій можуть негативно впливати на економіку, оскільки сприяють відтоку капіталу та зменшенню податкових надходжень до бюджету. У 2022–2025 роках основними зарубіжними інвесторами в корпоративному секторі були компанії, які вже мали виробничі потужності в

Україні до початку повномасштабного вторгнення. Серед них – Cersanit, Carlsberg, Kronospan, Nestle, Laude, Velux, Phillip Morris тощо. Більшість цих міжнародних корпорацій спрямовували кошти на переїзд виробництва, відбудову пошкоджених об'єктів та реалізацію соціальних ініціатив. Як правило, вони користувалися підтримкою «інвестиційної няні» – Офісу із залучення та підтримки інвестицій (Ukraine Invest), [46].

Зарубіжні інвестори диверсифікують свої інвестиції в українську економіку нерівномірно, обираючи найбільш перспективні та прибуткові галузі. Згідно з останніми дослідженнями, найбільші обсяги інвестицій вкладаються у такі сектори:

1. Промисловість – більше 30%. Це ключова галузь для залучення іноземного капіталу, яка охоплює металургію, машинобудування, виробництво будівельних матеріалів, хімічну і харчову промисловість. Вона є привабливою завдяки наявності кваліфікованих робітників, відносно невеликим виробничим витратам та значному експортному потенціалу.

2. Сільське, лісове та рибне господарство – 12,61 %. Україна є одним із провідних світових експортерів сільськогосподарської продукції, що зумовлює високий інтерес інвесторів до сільського господарства, а саме до вирощування зернових і олійних культур, розвитку тваринництва. Попри негативний вплив війни і обмеження експортних операцій (зокрема, блокування портів), довгостроковий потенціал галузі залишається значним.

3. Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,2 %. Даний сектор активно розвивається за допомогою інтеграції України в глобальні логістичні ланцюги. Інвестиції спрямовуються у створення транспортних вузлів, складських комплексів і логістичних центрів. Особливе значення мають залізничні та автомобільні перевезення, особливо в умовах післявоєнного відновлення.

4. Інші галузі, які також залучають інвестиції:

- інформаційні технології – активно зростаюча сфера, яка приваблює інвесторів завдяки високому рівню підготовки українських фахівців;

- фінансовий сектор – містить страхові компанії, банки і інвестиційні фонди;

- нерухомість і будівництво – характеризується значним попитом на житлову і нежитлову нерухомість, зокрема в аспекті відновлення країни.

Оцінка динаміки прямих іноземних інвестицій з України у 2002–2025 роках (табл. 2.1) також демонструє суттєві коливання, які зумовлені як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками, включаючи політичні та економічні кризи, а також зміни у світовому економічному середовищі.

У 2003 році обсяг прямих іноземних інвестицій з України складав лише 13,1 млн дол. США. В наступні роки відмічалася позитивна динаміка, зокрема, в 2005 р. приріст був 271 млн дол. США, що пояснюється покращенням експорту та підвищенням інвестиційної привабливості внаслідок економічної лібералізації і відкриттям ринків. Водночас у 2006 р. спостерігалось зменшення ПІІ на 408 млн дол. США, що, можливо, викликано змінами в економіці, світовій кон'юктурі або ринковими коливаннями [44].

2007 рік став дуже успішним за темпами зростання прямих іноземних інвестицій з України (+806 млн дол. США), що було зумовлено активною участю у зовнішніх фінансових операціях, а саме виходом на світові ринки позик і активізацією міжнародної торгівлі. Але в 2008 році темпи зростання знизилися (+337 млн дол. США), під впливом світової фінансової кризи. В 2009 р. обсяги ПІІ значно скоротилися (-848 млн дол. США), що відображає негативні наслідки світової економічної нестабільності.

З 2010 р. починається поступове відновлення інвестиційної активності: приріст в 2010 р. складав 574 млн дол. США, що говорить про пристосування економіки до посткризових умов. Однак у 2011–2015 роках темпи зростання залишалися від'ємними, що вказує на відсутність значних стимулів для активного інвестування за кордон.

У 2014 році обсяг ПІІ з України скоротився на 309 млн дол. США через політичну кризу, анексію Криму та початок військового конфлікту на сході

України. У 2015 році також зафіксовано падіння на 162 млн дол. США, що говорить про сильну економічну кризу, втрату зовнішніх партнерів і загальну нестабільність фінансової системи.

В 2016 р. відмічено збільшення інвестицій на 67,1 млн дол. США, що говорить про поступове повернення довіри до вітчизняної економіки після попередніх політичних та економічних потрясінь. А вже з 2017 р. обсяги ПІІ з України знову скоротилися – на 8 млн дол. США. І в 2018 році інвестиційна активність знову знизилася – на 13 млн дол. США. В 2019 р. спостерігалось значне зростання ПІІ – на 653 млн дол. США, що пояснюється поліпшенням інвестиційного середовища після зміни політичної обстановки в країні і виборів президента. Але вже в 2020 р. прямі іноземні інвестиції знов зменшилися – на 566 млн дол. США, а в 2021 – на 280 млн дол. США, що, ймовірно, було спричинено економічними наслідками коронавірусу і загальною нестабільністю світової економіки [44].

Таким чином, динаміка прямих іноземних інвестицій на протязі 2002–2025 років відрізняється значними коливаннями, викликаними внутрішніми і зовнішніми політичними та економічними факторами. Упродовж даного відрізка часу можна виокремити кілька основних етапів, для яких були характерні як періоди значного припливу прямих іноземних інвестицій, так і сильні спади:

1. Період 2002–2008 років став етапом зростання як вхідних, так і вихідних ПІІ, що відображало позитивні тенденції в економіці України, результати проведення економічних реформ і відносну стабільність на тлі загального піднесення світової економіки. Високі темпи зростання прямих іноземних інвестицій в Україну в 2005 р. (+6093 млн дол. США) та у 2007 році (+4287 млн дол. США) говорять про значну інвестиційну привабливість країни в цей період.

2. Світова фінансова криза в 2008 р. і майбутня глобальна економічна нестабільність призвели до зменшення прямих іноземних інвестицій в Україну і суттєвого зниження інвестицій з країни в 2009 р. Це підтверджує

високу чутливість української економіки до зовнішніх шоків та змін у міжнародному фінансовому середовищі.

3. 2013-2014 роки стали переломними для України. Анексія Криму та бойові дії на сході держави призвели до зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну та з неї. Було зафіксовано один із найгірших показників за весь аналізований період – зменшення прямих іноземних інвестицій в Україну на 4089,1 млн дол. США в 2014 році, що напряду пов'язано з геополітичними ризиками та воєнним конфліктом.

4. Після 2014 р. економіка України потроху переходила до етапу відновлення, однак скорочення інвестиційної активності тривало до 2016 р. Тільки в 2018 р., після певної стабілізації ситуації і часткового відновлення довіри інвесторів, було зафіксовано поживавлення інвестиційної діяльності. Проте в 2020 р. коронавірус знову став серйозною проблемою для економіки, що спричинило нове падіння прямих іноземних інвестицій.

5. 2022 рік перетворився на ще один критичний період для інвестиційного стану України через повномасштабну війну з росією, що ще більше обмежило приплив іноземного капіталу та суттєво знизило інвестиційний потенціал держави.

6. У 2023 році спостерігалось певне зростання прямих іноземних інвестицій в Україну (+3095,1 млн дол. США), що можна трактувати як ознаку повільного відновлення інтересу до країни навіть в умовах війни. Це може говорити про стійкість економіки і готовність міжнародних контрагентів приймати участь у довгострокових інвестиціях, пов'язаних із майбутньою відбудовою країни.

7. У 2024-2025 роках спостерігалось уповільнення темпів зростання прямих іноземних інвестицій в Україну та скорочення ПІІ з країни в 2024 році, що є наслідком тривалої політичної та економічної невизначеності.

Узагальнюючи, можна зазначити, що інвестиційна активність в Україні на протязі останніх двох десятиліть зазнавала суттєвих коливань, що

значною мірою було зумовлено змінами в політичному та економічному середовищі.

Внутрішня нестабільність, геополітичні ризики і світові фінансові кризи здійснювали значний вплив на динаміку прямих іноземних інвестицій, але позитивні темпи збільшення в окремі роки свідчать про наявність потенціалу для відновлення і майбутнього економічного розвитку. Відновлення інвестиційної привабливості України вимагатиме політичної стабільності, поглиблення інституційних реформ, розвитку сприятливого бізнес-клімату, а також вагомої міжнародної підтримки в умовах післявоєнного відновлення.

Отже, результати проведеного аналізу підтверджують важливу роль ПІІ в забезпеченні подальшого розвитку економіки України.

Важливу роль у формуванні рівня прямих іноземних інвестицій грають макроекономічні показники, політична стабільність, податкова та регуляторна політика, зовнішньоекономічні умови і соціальні чинники. Розуміння впливу цих факторів дає можливість впроваджувати ефективні стратегії залучення ПІІ, що є суттєвою передумовою розвитку економіки і модернізації України.

Висновки до розділу 2

Аналіз ключових тенденцій розвитку міжнародного інвестування у світовій економіці засвідчив, що збільшення обсягів світових інвестиційних потоків викликане поглибленням інтеграційних процесів між національними економіками, активним розвитком інноваційних технологій, а також трансформаціями політичного й економічного середовища.

Сучасні тренди вказують на зростання взаємозалежності держав, що відкриває нові перспективи для залучення інвестиційних ресурсів, проте водночас підсилюється вплив зовнішніх чинників, зокрема геополітичної нестабільності та змін у законодавчій сфері.

Аналіз участі України у міжнародних інвестиційних процесах показав, що попри значний ресурсний та економічний потенціал країни, наявні значні труднощі щодо формування стабільного інвестиційного середовища.

Саме неефективність окремих реформ, високий рівень корупційних ризиків, а також відсутність системної та чітко визначеної стратегії залучення іноземного капіталу залишаються вагомими перешкодами для активної інтеграції України у світові інвестиційні процеси.

Оцінювання інвестиційного клімату України свідчить, що, незважаючи на певні позитивні зрушення в економіці, держава продовжує стикатися з низкою проблем, серед яких нестабільність економічної системи, значний рівень державного боргу та непередбачуваність політичних рішень.

Для поліпшення інвестиційної привабливості країни необхідно реалізувати глибокі структурні перетворення, забезпечити прозорість економічних процесів та гарантувати правову визначеність для інвесторів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Перспективи розвитку інвестиційної діяльності України на світовому ринку в умовах глобалізації, посилення інтеграції національних економік і зростання конкурентного тиску набувають особливої значущості для економічного поступу держави. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується високою динамікою змін, серед яких варто виділити «появу нових фінансових інструментів, активізацію міжнародних інвестиційних потоків та глобальні політичні й економічні реформи, які створюють нові можливості та виклики для країн, які хочуть залучити зарубіжні інвестиції» [47].

Одним із визначальних чинників, що формують перспективи інвестиційної діяльності України на світовій арені, є її економічний потенціал. Україна володіє значними природними ресурсами, розвиненим аграрним сектором, потужною промисловою базою та вагомим інтелектуальним потенціалом. Особливу роль відіграють галузі, пов'язані з енергетикою, інформаційними технологіями, інфраструктурними проєктами та відновлюваними джерелами енергії. В умовах глобальних трансформацій та збільшення попиту на екологічно чисті технології Україна має всі передумови стати важливим учасником світового інвестиційного ринку за умови ефективного використання власних ресурсів.

Водночас для повноцінної інтеграції у міжнародні інвестиційні процеси Україні потрібно забезпечити стабільність і прогнозованість економічної сфери, реалізувати комплекс реформ, направлених на поліпшення інвестиційного клімату, ліквідацію перепон для залучення інвестицій і збільшення прозорості економічної діяльності. Лише за таких обставин інвестори, в тому числі міжнародні фінансові організації, будуть готові вкладати кошти в економіку країни. Це передбачає зміцнення правового

регулювання, зменшення рівня корупції, покращення корпоративного управління і забезпечення ефективного захисту прав інвесторів.

В Україні визначено сектори, які мають значний інвестиційний потенціал (див. рис. 3.1):

Рис. 3.1. Галузі економіки України, що мають значний інвестиційний потенціал, млрд. дол. США.

Примітка: складено автором на основі даних [47]

– енергетика - 177 млрд дол. Україна має значний потенціал у сфері відновлюваної енергетики, зокрема розвитку сонячних і вітрових електростанцій. Країна нарощує виробництво «зеленої» електроенергії;

– логістика та інфраструктура - 123 млрд дол. Завдяки своєму вигідному географічному розташуванню Україна відіграє важливу роль у міжнародних транспортних перевезеннях;

– оборонно-промисловий комплекс - 43 млрд дол. Повномасштабна війна спричинила зростання потреби в оборонній продукції, що відкриває перспективи для розвитку вітчизняного оборонно-промислового комплексу;

- металургія та металообробка - 26 млрд дол. Завдяки значним запасам залізної руди та інших корисних копалин Україна залишається одним із провідних експортерів металопродукції;
- аграрний сектор - 34 млрд дол. Сільське господарство є однією з ключових галузей української економіки та важливою складовою АПК;
- фармацевтика – 19 млрд дол. Українські виробники працюють відповідно до міжнародних стандартів якості, що створює умови для розширення виробництва та виходу на нові ринки;
- промислове виробництво – 16 млрд дол. Основу становлять чорна металургія, машинобудування, хімічна та харчова промисловість;
- інноваційні технології - 11 млрд дол. Україна є одним зі світових лідерів у сфері цифрової трансформації державних послуг.

Перспективи інвестиційної діяльності України на пряму поєднані з можливістю інтеграції в глобальні фінансові ринки, що відкриває нові можливості для залучення капіталу. Важливими етапами є розвиток фондового ринку, розширення доступу до міжнародного кредитування, вкладення в інфраструктурні проєкти, а ще стимулювання світової торгівлі і виконання стратегічних інвестиційних договорів. Це дає можливість Україні залучати ресурси для вдосконалення виробництва, розвитку інфраструктури і виконання проєктів в ключових галузях, зокрема енергетичній.

Окрім цього, важливу роль відіграє адаптація до міжнародних стандартів у сфері екологічної та соціальної відповідальності. В сьогоденних умовах інвестори приділяють значну увагу не лише економічній ефективності, але й екологічним та соціальним аспектам реалізації проєктів, особливо в країнах, що розвиваються. Інвестування у «зелену» економіку та відновлювану енергетику набуває особливої актуальності в умовах глобальних кліматичних змін та необхідності подолання екологічних викликів. Україна має значний потенціал в цих галузях завдяки вигідному географічному положенню, наявності природних ресурсів та наукових напрацювань у сфері екологічних технологій.

Важливою складовою також є розвиток інноваційного потенціалу держави, який може стати рушійною силою інвестиційної активності. Український ІТ-сектор демонструє високі темпи зростання та вже здобув міжнародне визнання, зокрема у сферах розробки програмного забезпечення, кібербезпеки, блокчейн-рішень та штучного інтелекту. Активний розвиток інновацій та стартап-екосистеми створює додаткові можливості для залучення міжнародного капіталу та посилює позиції України на глобальному інноваційному ринку.

Отже, перспективи інвестиційної діяльності України на світовому ринку значною мірою залежать від здатності держави формувати сприятливе середовище для інвесторів, впроваджувати необхідні економічні та інституційні зміни, а також адаптуватися до сучасних глобальних тенденцій, таких як сталий розвиток, інноваційність та екологічна відповідальність. Україна володіє значним потенціалом для залучення інвестицій у різні галузі економіки, однак для його реалізації необхідно забезпечити стабільне, прозоре та передбачуване економічне середовище, що сприятиме як притоку іноземного капіталу, так і внутрішньому економічному зростанню.

Для подальшого розвитку інвестиційної діяльності в Україні доцільно зосередити увагу на низці пріоритетних напрямів, здатних забезпечити стале економічне зростання та ефективне залучення міжнародних інвестицій.

1. Розбудова інфраструктури та логістичних систем. Інвестиції у розвиток інфраструктури залишаються одним із ключових факторів підвищення інвестиційної привабливості країни. Розвиток транспортної, енергетичної та цифрової інфраструктури сприятиме зниженню логістичних витрат, підвищенню конкурентоспроможності національної продукції на світових ринках і створенню нових робочих місць. Реалізація сучасних інфраструктурних проєктів, включаючи будівництво доріг, портів, залізничних мереж та енергетичних об'єктів, сприятиме інтеграції України у глобальні виробничі ланцюги та зменшенню бар'єрів для інвесторів.

2. Лібералізація економічної політики та скорочення адміністративних перешкод. Важливим напрямом є подальше спрощення умов ведення бізнесу, зменшення бюрократичних бар'єрів та розширення доступу до фінансових ресурсів. Це передбачає впровадження цифрових рішень для підвищення прозорості, оптимізацію податкового адміністрування, зниження рівня регуляторного тиску та посилення захисту прав інвесторів. Такі заходи сприятимуть формуванню більш привабливого інвестиційного середовища та зменшенню ризиків для інвесторів.

3. Активізація інвестицій у відновлювану енергетику та екологічні технології. З урахуванням глобального курсу на сталий розвиток Україна має значний потенціал для розвитку відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної, вітрової та біоенергетики. Запровадження екологічних стандартів і підтримка «зелених» проєктів дозволять інтегруватися у світові енергетичні тенденції та залучити інвестиції у чисту енергетику. Важливу роль у цьому процесі можуть відігравати міжнародні фінансові інституції через фінансування відповідних ініціатив.

4. Розвиток інноваційних галузей та підтримка стартапів. Україна має значний потенціал у сфері інновацій, що відкриває широкі можливості для подальшого залучення інвестицій у високотехнологічні сектори економіки.

Інформаційні технології, штучний інтелект, блокчейн-рішення та біотехнологічні напрями виступають ключовими секторами, які формують сучасний інноваційний розвиток економіки. Для ефективного залучення інвестицій у ці галузі необхідно забезпечити формування сприятливого середовища для функціонування стартапів та інноваційних підприємств. Розвиток ринку венчурного капіталу, підтримка інноваційної інфраструктури, а також активізація науково-дослідної діяльності сприятимуть підвищенню зацікавленості міжнародних інвесторів до українських технологічних компаній і стимулюватимуть їх подальше зростання.

5. Політична стабільність і безпековий фактор як фундамент довгострокового інвестування. Для забезпечення сталого розвитку інвестиційної діяльності України важливе значення має підтримання стабільної політичної ситуації та належного рівня безпеки. Іноземні інвестори оцінюють ризики, враховуючи політичні й соціальні аспекти, зокрема загрози, пов'язані з воєнними конфліктами, корупційними проявами та загальною нестабільністю в державі. У зв'язку з цим особливої ваги набувають заходи, спрямовані на зміцнення внутрішньої безпеки, подолання корупції та формування ефективної державної політики, що забезпечуватиме стабільність і передбачуваність економічного середовища.

6. Розширення регіональної співпраці та інтеграція у світові ринки. Важливим напрямом для України є поглиблення економічної взаємодії з країнами Європейського Союзу, а також налагодження партнерств з іншими регіонами світу, що сприятиме отриманню доступу до нових ринків, технологій і фінансових ресурсів. Активізація інвестицій може відбуватися через участь у міжнародних торговельних угодах, реалізацію спільних інвестиційних проєктів та формування стратегічних альянсів з іншими державами. Системний розвиток співпраці з міжнародними фінансовими інституціями та науковими центрами дозволить Україні впроваджувати масштабні інвестиційні програми та зміцнити свої позиції на глобальному ринку.

Інвестори мають виступати ключовими стратегічними партнерами України у процесі післявоєнного відновлення. За оцінками Світового банку, протягом наступного десятиліття для реконструкції зруйнованої інфраструктури країні необхідно щонайменше 486 млрд доларів США [46].

Отже, у попередньому розділі було досліджено тенденції надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, що дозволило визначити основні переваги та можливості залучення іноземного капіталу, а також ідентифікувати потенційні загрози його відтоку на основі проведеного SWOT-аналізу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз залучення іноземних інвестицій в Україну

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
• Значний потенціал агропромислового сектору, що забезпечує Україні провідні позиції серед світових експортерів зернових та олійних культур. • Наявність кваліфікованої робочої сили з високим рівнем освіти, особливо у сферах технологій, інженерії та інформаційних технологій. • Вигідне географічне розташування, яке робить Україну важливим транзитним вузлом між Європою та Азією. • Значні запаси природних ресурсів, включаючи метали, корисні копалини та енергетичні ресурси. • Активний розвиток ІТ-сектору та висока конкурентоспроможність українських компаній на міжнародному ринку.	• Наявність військового конфлікту, який є одним із ключових факторів зниження довіри інвесторів. • Високий рівень корупції та недосконалість судової системи, що формує нестабільне правове середовище. • Недостатній рівень розвитку інфраструктури, зокрема транспортної та логістичної, що ускладнюється наслідками воєнних руйнувань. • Проблеми в енергетичному секторі, зокрема дефіцит електроенергії та залежність від імпортних енергоресурсів.
Можливості:	Загрози:
• Післявоєнна відбудова економіки, що відкриває широкі можливості для інвестування у відновлення інфраструктури, житлового фонду та промисловості. • Європейська інтеграція, яка передбачає гармонізацію законодавства зі стандартами ЄС і відкриває доступ до нових ринків та інвестиційних програм. • Проведення державних реформ, спрямованих на покращення бізнес-клімату, зменшення корупційних ризиків та розвиток цифрових державних сервісів. • Розвиток інноваційних технологій, включаючи ІТ-галузь, альтернативну енергетику та біотехнології. • Наявність міжнародних програм підтримки, що передбачають фінансування з боку Світового банку, МВФ, ЄБРР та інших організацій.	• Відтік інвестиційного капіталу через високі ризики, що змушує інвесторів обирати більш стабільні юрисдикції. • Нестабільність макроекономічної ситуації, що проявляється у високому рівні інфляції та коливаннях валютного курсу. • Зростання конкуренції з боку інших країн Центральної та Східної Європи, які активно залучають інвестиції. • Можливі зміни у міжнародному торговельному середовищі, включаючи введення нових санкцій або торговельних обмежень.

Отже, перспективи розвитку інвестиційної діяльності України на глобальному ринку визначаються комплексним підходом до вирішення існуючих проблем та активним розвитком стратегічних напрямів, що сприятимуть реалізації економічного потенціалу країни.

Формування сприятливого інвестиційного клімату, забезпечення політичної стабільності, розвиток інфраструктури та інновацій можуть стати ключовими чинниками, які забезпечать залучення значних обсягів іноземного капіталу та інтеграцію України у світові економічні процеси.

Висновки до розділу 3

Інвестиційна активність України на міжнародному ринку має вагомий потенціал, проте для його повноцінного розкриття слід враховувати низку економічних, політичних і соціальних чинників.

Україна має у своєму розпорядженні значні природні ресурси, достатньо розвинену інфраструктуру та вигідне географічне розташування, що формує передумови для ефективного залучення іноземного капіталу.

У довгостроковій перспективі пріоритетними напрямками виступають високотехнологічні галузі, зокрема сфера інформаційних технологій, агропромисловий комплекс і енергетичний сектор, особливо сегмент відновлюваних джерел енергії.

Разом із тим наявні проблеми, серед яких нестабільність нормативно-правової бази, значний рівень корупції, обмеження інфраструктурного характеру, а також геополітичні виклики, потребують глибоких і системних перетворень. Сучасні світові економічні тренди, такі як підвищена увага до сталого розвитку та екологічно безпечних технологій, відкривають для України нові можливості, зокрема через розширення участі у міжнародних програмах та ініціативах.

Посилення міжнародної інвестиційної активності в Україні вимагає комплексного підходу та реалізації низки стратегічних кроків.

Зокрема, важливо вдосконалити законодавчу базу, забезпечити стабільність фінансової та податкової політики, а також суттєво модернізувати інфраструктуру, необхідну для інвесторів.

Підвищення інвестиційної привабливості країни можливе через формування сприятливого середовища для розвитку стартапів, підтримку венчурного фінансування, а також активне залучення інвестицій у сферу інноваційних та екологічно чистих технологій.

Окремого значення набуває розвиток міжнародних торговельних домовленостей і угод про вільну торгівлю, що сприятиме виходу на нові ринки та зменшенню торговельних бар'єрів.

Важливим чинником підвищення довіри до українського інвестиційного ринку є також підвищення кваліфікації державних службовців і фахівців у сфері інвестицій, а також запровадження прозорих і ефективних механізмів взаємодії з іноземними інвесторами.

У підсумку, для результативної активізації міжнародної інвестиційної діяльності в Україні необхідно поєднувати внутрішні реформи з активною участю у міжнародному співробітництві, створюючи сприятливі умови для інвесторів і зміцнюючи конкурентні позиції держави на світовому ринку.

ВИСНОВКИ

Розвиток міжнародної інвестиційної діяльності виступає ключовим складником інтеграції України до світової економічної системи.

Залучення іноземних інвестицій дає змогу не лише поповнювати фінансові ресурси країни, а й сприяє впровадженню новітніх технологій, зростанню конкурентоспроможності національних підприємств, а також створенню додаткових робочих місць.

Сутність міжнародної інвестиційної діяльності полягає у залученні капіталу з-за кордону для реалізації внутрішніх проєктів, що передбачає активну взаємодію з іншими державами, міжнародними фінансовими організаціями та бізнес-структурами.

Передумови розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України зумовлені її вигідним географічним положенням, значним ресурсним потенціалом і високою потребою в інвестиціях для оновлення та модернізації економіки. Водночас політична нестабільність, недосконалість інституційного середовища та недостатній рівень довіри до внутрішнього ринку вимагають впровадження глибоких реформ, спрямованих на покращення інвестиційного клімату, зміцнення законодавчої бази та забезпечення прозорості економічних процесів.

Дослідження міжнародних інвестиційних процесів показує, що сучасні глобальні тенденції, зокрема орієнтація на сталий розвиток, цифровізацію та інноваційні технології, формують нові можливості для України. Країна має значний потенціал для залучення капіталу у такі перспективні галузі, як відновлювана енергетика, агропромисловий сектор, ІТ-індустрія та розвиток інфраструктури.

Актуальні тенденції світового інвестування демонструють зростання інтересу до країн, що розвиваються, серед яких і Україна, з огляду на її економічний потенціал. Однак для ефективного використання цих можливостей необхідно усунути фактори, що знижують інвестиційну

привабливість, зокрема політичну нестабільність, високий рівень корупції та недостатній рівень захисту прав інвесторів.

Подальші перспективи розвитку інвестиційної діяльності України на міжнародному ринку безпосередньо залежать від здатності держави реалізовувати комплексні реформи та формувати сприятливі умови для іноземних інвесторів. Важливу роль відіграє також активна участь у міжнародних ініціативах і укладення угод, зокрема про вільну торгівлю, що відкриває доступ до нових ринків і сприяє зменшенню торговельних бар'єрів.

Для активізації міжнародної інвестиційної діяльності необхідно продовжувати вдосконалення нормативно-правової бази, гарантувати стабільність і прозорість економічної політики, а також мінімізувати ризики, пов'язані з політичною нестабільністю. Перспективним напрямом є залучення інвестицій у високотехнологічні та інноваційні сфери, що відповідають сучасним глобальним трендам сталого розвитку.

Шляхи посилення міжнародної інвестиційної активності в Україні передбачають реалізацію комплексу стратегічних заходів. Серед ключових кроків, що сприятимуть покращенню інвестиційного середовища, варто виділити реформування податкової системи, розвиток інноваційної інфраструктури, підвищення прозорості державних закупівель і посилення антикорупційної політики. Важливим напрямом також є стимулювання внутрішнього інвестування шляхом створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, а також забезпечення доступу до фінансування для стартапів і інноваційних підприємств. Посилення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями та державами, які мають успішний досвід формування інвестиційної привабливості, може стати дієвим інструментом залучення іноземного капіталу в Україну. У цілому, активізація міжнародної інвестиційної діяльності в Україні потребує системного та комплексного підходу, що поєднує проведення внутрішніх реформ із розширенням міжнародного партнерства з метою стимулювання сталого економічного розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилова Н., Насипайко Д., Переверзев Є. Стратегічне управління фінансами підприємств в контексті реалізації інвестиційних проєктів. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2026. № 1. С. 114–123. URL : <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2026.1.114>
2. Распопов О. Інвестиції: типологія видів та принципи реалізації. *Економіка та суспільство*. 2025. № 79. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-88>
3. Гапак Н. Законодавчі чинники формування інвестиційної політики як складової бізнесового клімату. *Регіональна економіка*. 2002. №3. С. 71-81.
4. Вінник О. М. Інвестиційне право. Навч. посібник. К.: Атіка, 2000. 328 с.
5. Вовчак О. Д. Інвестування : навч. посібн. Львів : Новий Світ–2000, 2008. 544 с.
6. Цимбалюк Ю., Корман І., Ролінський О. Стан іноземного інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-25>
7. Дорошенко Т.В. Сутність інвестицій як економічної категорії. *Фінанси України*. 2000. № 11. С. 114–118.
8. Кухар В. І. Удосконалення правового регулювання інвестиційних відносин як складова інвестиційної політики держави. *Вісник господарського судочинства*. 2004. № 3. С. 226-229.
9. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 160 с.
10. Про інвестиційну діяльність: *Закон України* від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
11. Щукін Б. М. Аналіз інвестиційних проєктів: Конспект лекцій. К.: МАУП, 2002. 128 с.

12. Аверчук Р. Прямі іноземні інвестиції в Україні: війна і мир. URL : <https://voxukraine.org/2017/01/12/investments-in-ukraine-ua>
13. Петренко Л.М. Теоретичні аспекти дослідження інвестиційної діяльності. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22, ч.ІІ. URL : https://kntu.kr.ua/doc/zb_22%282%29_ekon/stat_20_1/54.pdf
14. Погасій С. О. Інвестиційний менеджмент (в прикладах і завданнях): навч. посібник / С. О. Погасій, О. В. Познякова, Ю. В. Краснокутська; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х. : ХНАМГ, 2009. 337 с.
15. Череп А. В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації. *Держава та регіони*. 2011. № 3. С.48-52.
16. Василиця О.Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України. *Економіко-правовий часопис*. 2016. Вип. 1. С. 12-22.
17. Міжнародна інвестиційна діяльність : підручник / Д. Г. Лук'яненко, Б.В. Губський, О. М. Мозговий та ін.; За ред. Д. Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2003. 387 с.
18. Качур А.В., Могилко Д.М. ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. *Економіка і суспільство*. 2021. № 31. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/9.pdf
19. Стефанович Є. А. Інвестиційні проекти та джерела їх фінансування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 20. С. 8-12. URL: https://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64
20. Георгіаді Н., Стефанський Ю. Механізми активізування міжнародних економічних відносин. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-2>
21. Маруда А.В., Трохимець О.І., Коренюк Л.В. Інноваційні підходи до стратегії капіталізації в контексті цифрової економіки України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2025. № 1 (89). URL : http://www.scientificview.umsf.in.ua/archive/2025/1_89_2025/5.pdf.

22. Чудіновських А. М., Насипайко Д. С. Вдосконалення державної інвестиційної політики. *Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 12 грудня 2024 р.) / упоряд. І. М. Миценко. Кропивницький : ЦНТУ, 2024. URL : <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/15649>
23. Смісова В., Яськов Є. Інвестиційна привабливість економіки України: сучасний стан та рейтингове оцінювання. *Економіка та суспільство*. 2024. №64. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-66>
24. Дем'янчук О.Б., Мандзій А.Р. Інвестиційна привабливість України: стан та шляхи поліпшення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/6.pdf
25. Китайчук Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-65>
26. Вдовин М. Л., Швед С. В. Кластеризація країн Європи за показниками соціально-економічного добробуту населення. *Економіка і управління*. 2025. Вип. 2. URL : https://cms.economics-management.e-u.edu.ua/uploads/4_960751b8ec.pdf
27. Місце України у рейтингу Global Competitiveness Report. URL : <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/16-7-1/>
28. Erdal Demirhan, Mahmut Masca. Determinants of foreign direct investment flows to developing countries: A cross-sectional analysis. *Prague Economic Papers*. 2008. № 4. 356-369 pp.
29. Луняк І. В. Заробітна плата як найважливіший фактор реалізації інвестиційно-інноваційної моделі розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 21–24. URL : <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/41131>
30. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України : аналіт. доп. / [А. Бобровицький, Н. Гавриленко, А. Гончарук, І. Ус, Г. Широкий, Р. Юлдашев] ; за заг. ред. М. Паламарчука. – Київ : НІСД, 2023.

- 76с. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-11/ad_sanktsii_do_verstky_na_site_17_11_2023.pdf
31. Україна покращила свої позиції у рейтингу Doing Business-2020. Державна податкова служба України. URL : <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/395389.html>
32. B-Ready 2024 замість Doing Business. URL : <https://www.ilibertyinstitute.org/articles/b-ready-2024-zamist-doing-business>
33. Україна піднялася у рейтингу економічної свободи, але залишається серед найбільш невільних економік. У чому причина. URL : <https://forbes.ua/news/ukraina-pidnyalasya-z-150-na-143-e-mistse-u-reytingu-ekonomichnoi-svobodi-ale-zalishaetsya-sered-naybilsh-nevilnikh-ekonomik-u-chomu-prichina-25092025-32892>
34. Волоснікова Н., Климова С., Губанова Н., Косич М., Яцина В. Напрями розвитку конкурентоспроможності України в умовах глобалізації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 4(45), С. 365–373. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3784>
35. Індекс інвестиційної привабливості України 2025. URL : <https://inventure.com.ua/uk/news/ukraine/index-investicijnoyi-privablivosti-ukrayini-u-2025-roci-zris-do-dovoyennogo-rivnya>
36. Investment statistics and trends. URL : <https://unctad.org/fdistatistics>
37. Артемчук О. Глобальні інвестиції скоротилися на 11%: ООН попереджає про ще гірший 2025. *Економічна правда*. 19 Червня 2025. URL : <https://epravda.com.ua/svit/svitovi-pii-vpali-na-11-yunktd-prognozuye-shche-girshiy-2025-808213/>
38. World Investment Report 2024. *Unctad*. URL : <https://unctad.org/topic/investment/worldinvestment-report>
39. World Investment Report 2021. *Unctad*. URL : <https://unctad.org/publication/worldinvestment-report-2021>.
40. World Investment Report 2022. *Unctad*. URL : <https://unctad.org/publication/worldinvestment-report-2022>.

41. World Investment Report 2023. *Unctad*. URL : <https://unctad.org/publication/worldinvestment-report-2023>.
42. World Investment Report 2025. *Unctad*. URL : <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025>
43. Куди течуть мільярди – ТОП-100 країн для інвестицій. URL : <https://news.finance.ua/ua/kudy-techut-mil-yardy-top-100-krain-dlya-investyiciy>
44. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
45. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. *Міністерство економіки України*. URL: <https://me.gov.ua/>
46. Савченко М.В., Степанюк В.Л. Залучення іноземних інвестицій в економіку України: тенденції, проблеми та перспективи повоєнного відновлення. *Actual problems of economics*. 2024. № 6 (276). URL : https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/06/6.24._topic_Maryna-V.-Savchenko-Viacheslav-L.-Stepaniuk-6-15.pdf
47. Материнська О., Пустова П. Відновлення та розвиток: інвестиційні перспективи України після війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-28>
48. Миценко, І. М. Трансформація системи управління зовнішньоекономічною та інвестиційною безпекою України в умовах глобалізації : монографія / І. М. Миценко, І. Г. Бабець ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : Поліграф-Сервіс, 2021. – 464 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10770>
49. Бабець І. Прямі іноземні інвестиції: структурні зміни та вплив на економічну безпеку України / І. Бабець, І. Миценко, В. Миценко. *Журнал європейської економіки*. 2020. Т. 19. № 2(73). С. 319-334.
50. Соколовська О.М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. №2. С.92-99.